

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע.	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	16:05	16:19	16:14	16:11	16:04	16:13	16:24	16:12	16:05
יציאת שבת	17:20	17:21	17:21	17:19	17:21	17:21	17:23	17:17	17:21
ר"ת	17:58	17:53	17:56	17:53	17:57	17:55	17:59	17:48	17:58

בס"ד לקראת שבת מלכותא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פרשת ויחי ו - יב טבת | דף היומי - שבועות כו - לב | משנה ברורה - סימן רפ"ב עד תחילת סימן רפ"ה | מוסר - חומת דת תחילת פרק י"א ועמה נבוא לעניינו עד תחילת פרק י"ג | קנין חכמה - פרק ב משנה ב עד משנה ד זאל תאמר

יום המיישי ג' טבת תשע"ח | פניני פרשת ויגש | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

מצורף מדי
שבוע למנויי
חוברת
כל העלונים

Dirshu
דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

הוסיף רבינו בדרך צחות: "אם היה גביר גדול והיה מציע לי עשרה מיליון דולר אולי הייתי מסכים, ועם העשרה מיליון דולר הייתי מחזיק הכוללים כמה שנים"...

מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל על זכויות בעולם הזה והעולם הבא

המצוות, וכן להיפך יתכן אדם שהוא רשע מרושע, וזכות אחת יהיה לו ותצילהו, כגון ראש הממשלה הראשון של ארץ ישראל שהסכים להסדיר דחיית בני הישיבות מהצבא, כ"כ הרבה שנים של זכות התורה, מי יודע יתכן שבזכות זה היה ניצל, (אלא דנתברר לאחר מכן שאחרי שהפסיק להיות בשלטון הוא היה תוהה על הראשונות, כזה טיפש היה, יכל להיות לו כזו זכות, והלך והפסיד זה בידיים).

ויסוד הדבר שכשם שמצווה אחת יכולה להיות משקל נגד הרבה עבירות, כך עבירה אחת יכולה להיות משקל כנגד הרבה מצוות, ורק הקב"ה הוא זה שיודע לבחון המצוות והעבירות, למשל יתכן שא' יעשה מעשה של קידוש ה' וזה יכול להצילו, ואחד יעשה מעשה של חילול ה' ויפסיד עי"ה, וכן לדוגמא אחד שהיה שר הביטחון אף שעשה דברים מאוד מגונים, אבל יתכן שתעמוד לו זכות התורה שהסכים לשחרור בחורי ישיבה מהצבא, לזכות בד"ן. וכן אחד שהיה ראש ממשלה שהסכים שיהיה תקציב לישיבות, ועד אז לא היה מסודר עניין זה, ובקושי נתנו.

אדם יכול בכסף לעשות דברים טובים. כגון לעזור לעניים. ואם נותן כסף ועושים לו ע"ז כבוד, זה כמו שמאכילים את האדם סם המוות. מפרסמים עושי מצוות, אבל לו עצמו זה מזיק בכלל הכבוד. אלו שמבקשים שלא יכתבו את שמותם, יש להם שכל.

מעולם לא דיברתי על שבח הנדיב, איני נותן לפניו סם המוות, רק דיברתי על חשיבות הדבר.

אמרו לפני רבינו שעושים מסיבה לכבוד גביר אחד שתרם צדקה, אמר רבינו שישמור את הזכות לעוה"ב למה הוא רוצה להפסיד את העוה"ב שלו ע"י כבוד בעוה"ז. (ע"י רמ"א יו"ד סי' רמ"ט סי"ג).

נשאל רבינו בדבר השאלה האם נוהג נכון בחור בישיבה שמסדר הספסלים והסטנדרים כל בוקר כדי שהבחורים יוכלו מיד ללמוד ולהתפלל ובזמן הזה יכל ללמוד בעצמו, השיב רבינו שהוא נוטל שכר כולם.

הגר"א אמר לפני פטירתו כמה טוב העולם הזה שבעד כמה פרוטות אפשר לקנות מצוות ציצית, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

ומובא בגמ' שבת קי"ט א' שאחד כיבד את השבת וזכה לעשירות מופלגת. רבינו חוזר ומעורר, אדם לא מעריך את המעשים שלפניו, ואם היה יודע כמה משלמים על מצווה, באיזה שמחה והתלהבות היה עושה את המצווה, אבל לצערנו המצוות נעשות בקרירות, לב יודע מרת נפשו ולהבדיל עבירות עושים בהתלהבות, חסר במצוות השמחה הראויה והמתאימה.

אם היו מביאים בחשבון כמה שכר יש על עניית אמן יש"ר, איך היה נראה עניית איש"ר ועל דברים כגון אלו אמר חז"ל (מד"ר רות ה' ו') א"ר יצחק בר

המשך בעמוד 6 <<<

"כמה ימי שני חיד" (בראשית מז, ח')

ויש להסתפק באדם שאומרים דברי תורה בשמו מתי יש יותר זכות כשאומרים במותו או בחייו, דהנה אם אדם עושה מצוה מכריעו לכף זכות, ולכאורה מסבא אם יתוסף לו זכויות בחייו, יוכל להכריעו לכף זכות. והסביר רבינו הטעם שנסתפק בדבר מכיוון שעכשיו אני מדפיס את הספר על שבת, ואני מאד מממהר להדפיסו לכך רציתי לדעת מה יש יותר זכות, ואיני יודע מה קורה זה כבר שבוע בדפוס למה זה מתעכב?

ועוד אמר רבינו בקול רועד, אבל העיקר מה אני אענה להקב"ה שכ"כ היטיב עמי ועושה עמי הרבה חסדים שכאלה מה אני אשיב לו? ומה אני החזרתי לו? ונאנח מאד.

[העזתי פני ואמרתי לרבינו שישב שחזק את כלל ישראל, אמר רבינו הלוואי הלוואי]

מה ישאר לי זכות

רבינו סיפר לי שבא אליו אחד שרצה לקנות הזכות בשמים של ספרו 'ימלא פי תהלתך', ולא הסכמתי כי חשבתי בלבי: מה תישאר לי זכות אם אני אתן לו. אני איש עני וצריך זכויות, מה אני צריך כסף? מה חסר לי, יש לי הכל ב"ה.

הוסיף רבינו בדרך צחות: "ההוא לא גביר גדול, נחא אם ה' גביר גדול וה' מציע לי עשרה מיליון דולר אולי הייתי מסכים, ועם העשרה מיליון דולר הייתי מחזיק הכוללים כמה שנים, הרבה שנים לא, כי הרב סורוצקין מחזיק אלפיים אברכים, וצריך לשנה כשני מליון דולר"...

יהודי אמיד רצה לקנות אילת השחר גיטין, ואמרו לו נגמר ועכשיו מדפיסים מחדש, ואמר א"כ רוצה אני לשלם את הדפסת הספר, ואמר לו רבינו שליט"א כשם שאתה רוצה את המצווה גם אני רוצה את המצווה הזו, ב"ה יש לי לשלם את הדפסת הספר, ושומר לעצמי מצוה זו, יש כאלה שצריכים פרנסה, לי יש ב"ה.

קיום מצוות

הנה יתכן שיהיה לאדם שק מלא מצוות, וע"י חור אחד שיעשה בשק יפסיד

היה זה יום חורפי במיוחד, גשם עז נתך ארצה והרב והרבנית דסלר 'נסחבים' עם המזוודות בדרך. לפתע עוצרת לידם מכונית, כשהנהג הוא תלמידו, שהמפעל בו עבד נתן לו מכונית. בראותו את רבו קפץ מהמכונית, ונטל בידו את המזוודות להכניסן פנימה. אומר לו הרב דסלר: "ברצוני לשאול אותך שאלה"

על הגזר ועל הגזל - מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל

ואז שאל: "מה יש פה?"
- "גזר".

שאל שוב: "מאיפה הבאת את הגזר?". אמרו שהיה פה איזה שייגעץ, הוא זרק אבן, ושבר זכוכית, רצו אחריו והענישו אותו, לקחו ממנו את הגזר.
- "איך אני יכול לאכול כזה מרק?", שאל הרב, "הרי זה גזל עכו"ם". הוא כבר הריח במרק שיש משהו גזול, משהו לא טוב הוא לא יכול לאכול את זה.

כמה צריכים להיות זהירים שלא להכשל בעוון גזל. אדם שאינו שם לב לכך ואינו מחדיר ללבו את חובת הזהירות בממון חברו - עלול להיכשל, ובגדול! ועל זה לא מועילה תשובה, לא מועיל יום הכיפורים ואפילו לא מיתה. כדי לכפר על עוון גזל צריכים לחזור לכאן בגלגול, ה' ישמרנו!

...

נספר מעשה שהיה:

הרב דסלר זצ"ל, המשגיח דשיבת פונביז', הגיע מירושלים לבני ברק יחד עם הרבנית שלו. נסעו באוטובוס לתל אביב, משם בקו 54 לבני ברק, וירדו בתחנה האחרונה, שבאותם ימים, לפני למעלה מ-50 שנה, הייתה ברחוב רבי עקיבא, ליד דובק.

היה זה יום חורפי במיוחד, גשם עז ניתך ארצה. הכבישים לא היו כמו היום, אלא מלאי בוץ. וכך הרב והרבנית 'נסחבים' עם המזוודות בדרך הארוכה מדובק לשיבת פונביז'.

לפתע עוצרת לידם מכונית. הנהג היה תלמיד של הרב דסלר משיבת גייטסהד. לפרנסתו עבד במפעל והמפעל נתן לו מכונית. בראותו את רבו קפץ מהמכונית, נטל בידו את המזוודות להכניסן פנימה, תוך שהוא קורא לעברם: "אתם ודאי צריכים לשיבה, נכון?"

אומר לו הרב דסלר: "ברצוני לשאול אותך שאלה".

- "הרב יכנס פנימה ושאל שם את השאלות".

- "לא! ברצוני לשאול בחוץ! אני יודע שהמכונית אינה שלך אלא של המפעל, והיא ניתנה לך לצרכי מסחר, לא כדי לקחת אותי טרמפ" -

- "לא, זה בסדר, הרב יכול להיות רגוע, יש לי רשות לקחת אנשים"

- "ככה? אבל יש לי עוד שאלה: מי נתן לך את הרשות, בעל המפעל או זה שממונה עליך?"

התלמיד הביט ברבו בתדהמה: "הבוס של המפעל? אני לא רואה אותו בעיניים... כמובן, זה שממונה עלי - הוא נתן לי רשות!"

- "מי שממונה עליך יכול לתת לך רשות? כלום המכונית הזו שייכת לו? הוא יכול רק לתת לך הוראות!"

- "אם כן מה הרב'ה יעשה?"

- "שום דבר, אלך ברגל...". סיים הרב דסלר את הדיון. התלמיד נטל את המזוודות והרב הלך ברגל.

הפחד מחשש גזל!

גזלן הוא לא רק זה שנכנס לבית של השני ונטל משם חפצים, או שנטל כסף מהכיס של החבר. שואל שלא מדעת - גזלן, ולווה רשע ולא ישלם - גם הוא גזלן.

זה הגעוואלדיגער למוד שלמדנו מכאן: יעקב אבינו לא נוסע בעגלות לבאר שבע, כי לא לשם כך פרעה נתן לו אותן. הוא חשש מפני גזל.

ה' יעזרנו להזהר כראוי שלא להכשל בעוון גזל!

(יחי ראובן - ספר בראשית)

"ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארצה שבע... ויקם יעקב מבאר שבע; וישאו בני ישראל את יעקב אביהם... בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו" (בראשית מ"ו, א'-ה')
בתחילה כתוב: "ויסע ישראל", ולא כתוב במה הוא נסע, באיזה כלי תחבורה, ואילו בהמשך, כשיוצא מבאר שבע למצרים כתוב שנסע "בעגלות אשר שלח פרעה". לשם מה מספרת לנו כאן התורה במה הוא נסע, וכי זה משנה אם נסע בעגלות או בכלי תחבורה אחר? איזו משמעות יש לידיעה זו עבורנו? נראה מכאן שפשוט מופלא הטומן בחובו מוסר גדול ונורא:

מה באמת יעקב עושה בבאר שבע? מצינו על כך כמה דעות בחז"ל, ואחת מהן היא שהלך לקצוץ את הארזים שאברהם אבינו נטע בבאר שבע לצורך המשכן שיקמו עם ישראל במדבר. אברהם אבינו ידע

שעם ישראל יהיו במדבר, ויבנו משכן, ויצטרכו קרשים

עבור הברית התיכון, לכן הוא נטע ארזים בבאר שבע,

שבהם יוכלו הנכדים שלו, עם ישראל, להשתמש

למלאכת המשכן.

יעקב אבינו יודע בדיוק

להיכן הולכים כעת: יורדים

למצרים, לקים את ה"ידע

תדע כי גר יהיה זרעך בארץ

לא להם", יהיה שם כמה

מאות שנים, ומשם יצאו

למדבר ויבנו את המשכן. לכן, הגם שיעקב אבינו הולך לראות את יוסף, בנו החביב עליו כל כך, שלא ראהו עשרים ושתים שנה ומצפה בכיליון עיניים לראותו - אף על פי כן מאריך הוא את הדרך ועובר דרך באר שבע, לקצץ את הארזים שנטע אברהם ולהביאם עמו למצרים.

מי יודע כמה זמן לקח לו הסיבוב הזה, לעבור דרך באר שבע, וגם שם - מי יודע כמה זמן התעכב כדי לקצוץ את הארזים. זה לוקח זמן, אל תשכחו שמסור חשמלי לא היה להם... וכל העיכוב הזה היה שווה בעיניו. מדוע? כי עם ישראל צריך משכן! מוראדיג!

אמנם, הגם שיעקב עוסק כאן בדברים של קדשי קדשים, אין בעולם דבר יותר קדוש מהמשכן, מקום השראת השכינה לעם ישראל - אבל ידע שפרעה נתן לו את העגלות על מנת שירד עמון למצרים, לא בכדי שיכנס לבאר שבע, ואיך יוכל להשתמש בהן בנסיעתו לבאר שבע? אם אשתמש בעגלות של פרעה בנסיעה לבאר שבע, אמר יעקב, אעבר על איסור גזל, שואל שלא מדעת. אינני יכול לעשות דבר כזה. בשום אופן לא אסע לבאר שבע עם העגלות של פרעה!

לכן בנסיעה לבאר שבע לא כתוב שנסע בעגלות, כי אכן לא השתמש בהן בדרך זו. רק כשיצא מבאר שבע לכוון מצרים - אז כתוב: "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם.. בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו", כעת הוא יכול להשתמש בעגלות של פרעה.

נורא נוראות! הרגשות של גזל, הפחד להכשל!

ספרו על אחד מגדולי הרבנים, שבסעודת שבת הביאו לו את המרק. הוא אמר: "אני לא אוכל לאכול את זה". אפילו לא טעם, ככה אמר כמה פעמים.

הקבלן הציץ לרעייתי ע"ה כמה דירות, הוא אמר: "תבחרי לך את הדירה הטובה ביותר" וניסה לשכנעה לבחור דירה עם 'כיוונים טובים', שבקיץ נושבת שם רוח נעימה ובחורף אין רוחות חזקות. אבל אשתי אמרה: "אותי מעניין רק דבר אחד: באיזה כיוון אוכל לשמוע יותר טוב את התפילה מבית הכנסת"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מספר על הדירה שרעייתי ע"ה בחרה, ועל התפילה

החבר נדהם, ושאל את בעל העוגות: "מדוע לא אמרת לנו שהעוגות הן בשריות? הרי זה עתה טעמנו מהעוגות הללו, ועוד מעט מוגשת בישיבה ארוחה חלבית!". השיב להם הבן ואמר: "אסביר לכם את כוונתה של אמי בהודעתה: אמי רוצה להדגיש בפניי שהיא השקיעה בעוגות אלה את חלבה ודמה, והתאמצה עליהן מאד, כדי שאוכל ללמוד טוב, ובמנוחת הדעת. העוגות הללו הפכו לחלק מבשרה של אמי, וזו הייתה כוונתה..."

...

מורי ורבי מרן הגר"י אברמסקי אמר לי, שהברכה הגדולה ביותר שאפשר לתת לאדם, היא שימצא חן בעיני אלוקים ואדם, והתפילה שאנו מתפללים "ותתננו היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו", היא אחת התפילות החשובות ביותר. כי כאשר אדם מוצא חן בעיני הקב"ה, הדרך להצלחה פתוחה בפניו.

יתירה מכך; גם כשאדם עובר עברה חלילה, אבל יש לו מציאת-חן בעיני השם יתברך, הרי שעברה זו חמורה פחות מעבירה בלי מציאת-חן. ונספר על כך סיפור מופלא:

אבא תלמיד חכם, שהפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו, השתדל תמיד לקנות לקראת שבת עוגה לילדיו הקטנים. ומפני שהיה עני קנה עוגה קטנה והיה מחלקה לפרוסות קטנות-קטנות, כל ילד קיבל פרוסה כזו.

פעם בליל הסדר, הושיטה בתו הקטנה את ידה לכיסה, ומצאה שם... חתיכת עוגה.

הייתה זו כמובן עוגת חמץ... האבא רצה כבר לגעור בה היאך יתכן שהגיעה לידי כך? אבל לבסוף התאפק ולא אמר לה מאומה. האבא נזכר באהבת התורה המופלגת המצויה בליבה של ביתו זו, וידע שהסיבה שהביאה את בתו להגיע עם עוגת-חמץ לליל הסדר, הייתה נעוצה בכך שרצתה להביא את העוגה לאחד מאחיה הלומדים בישיבות. היא חשבה שיתכן שחתיכת העוגה הקטנה שהאבא מחלק לכל אחד, לא תספיק לו והוא יישאר רעב, ולכן הטמינה את העוגה בכיסה, ושכחה להוציאה לפני חג הפסח, עד שקרה מה שקרה...

יתכן שבעברה כזו יש חן! הילדה המדוברת זכתה לבעל שהרעיש את העולם כולו בתורתו, וכתב מאות ואלפי תשובות על... ביעור חמץ. היא הייתה רעייתי הרבנית של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שמורי-חמי מרן הגר"י ש אלישיב זצ"ל אמר עליו שהוא בין 3 גדולי הדור עליהם אפשר לברך בשם ומלכות "ברוך שחלק מחוכמתו ליראיו".

באף מקום לא כתוב שזו הייתה הסיבה שגרמה לה להינשא לגדול הדור. אבל אני רוצה לומר שיתכן שזו הייתה אחת הסיבות לכך! שהרי איך אפשר להעניש את מי שמביא חמץ לליל הסדר, כשהסיבה לכך נעוצה באהבת התורה ובהימנעות מלאכול את העוגה על-מנת להביאה לאחד האחים הלומדים בישיבות?

אדם כזה, שעבר עברה בנסיבות שכאלו, מוצא אף הוא חן בעיני הקב"ה... (מתוך הספר 'שמחה בבית' בעריכת הר' משה מיכאל צורן)

"אַרְצֵי מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הוּא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הַזֹּשֶׁב אֶת אֲבִיךָ" (בראשית מ"ז, ו'). כשבאנו להתגורר ברמת אלחנן, רחוב הרב זוננפלד עדיין לא היה מיושב. הקבלן הציץ לרעייתי ע"ה כמה דירות, ואמר: "תבחרי לך את הדירה הטובה ביותר". מצדו, ניסה הקבלן לשכנעה לבחור דירה עם 'כיוונים טובים', דהיינו שבקיץ נושבת שם רוח נעימה, ובחורף אין רוחות חזקות, וכיוצ"ב. הגיבה אשתי ואמרה: "אני מודה לך מאוד על ההצעות, אבל אותי מעניין רק דבר אחד: באיזה כיוון אוכל לשמוע יותר טוב את התפילה מבית הכנסת? באיזה דירה יהא באפשרותי לענות אמן, ואמן יהא שמיה רבא, קדיש וקדושה? - זו הדירה הנרצית לפני ביותר".

הראה לה הקבלן את בנין מספר 22 דירה 7, היכן שאנחנו מתגוררים כל השנים, אך ציין בפניה שמבחינת אוויר ושמש יש דירות טובות יותר. היא לא נענתה לשכנועיו והפצרותיו ואמרה: "בדבר אחד חפצתי, לשמוע את התפילה מבית הכנסת!". ואכן, במשך כל השנים דקדקה לשמוע ולענות בכל ליבה ובכל נפשה את כל מה שנשמע מבית הכנסת.

הייתה תקופה שהילדים התלוננו על הרעש המגיע מכיוון בית הכנסת בימי הסליחות. שהרי, כבר באמצע הלילה מתחיל מנין אחד לסליחות, המסתיים בשעה אחת וחצי; המנין השני מתחיל ב-4, השלישי ב-6, וכך יוצא שכמעט אין אפשרות להירדם בלילה...

תשובתה לבני ביתה הייתה: "דעו לכם ילדים, קול נפץ של טיל יפריע לכם הרבה יותר... אנחנו צריכים לשמוח עם הקולות של התפילה, המונעים מאתנו פיגועים ומעשי חבלה למיניהם. אין לך קול ערב יותר מאשר התפילה!".

...

וכיון שדיברנו על כוח התפילה, נציין שהגאון הרב שמשון פינקוס זצ"ל היה אומר, שמתוך העובדה שהאשה סובלת תדיר מקשיים וממכאובים, עיבורים, לידות וכדומה, ואילו חיי האישה הם שלווים יותר, אפשר ללמוד שהאיש מצווה בתלמוד תורה, וזה עיקר תפקידו בעולם הזה, מכיון שהלימוד דורש ישוב הדעת, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות, פרק ד'), "שגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא, שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מידעת הבורא והוא חולה, לכן גופו בריא יותר, ואינו סובל יסורים".

אך האשה שאינה עוסקת בתלמוד תורה, וכל עבודת ה' שלה מתבטאת במצוות התפילה, לכן אדרכה ככל שליבה יהיה נשבר ונדכה יותר, כך תפילתה תתקבל יותר, ולכן פוקדים אותה מכאובים שונים, כדי שאלו יסייעו לה בעבודת התפילה. למדנו מה הוא תפקידה של האשה: תפילה.

ואכן, תפילתה של רעייתי ע"ה הייתה בצורה נפלאה. פעם הגיעה לביתנו אשה שהייתה זקוקה לעצתה. היא עמדה מאחורי הדלת, וכיון ששמעה שמדברים בפנים, כסבורה הייתה שאשתי משוחחת עם מישהו, והחליטה לא להפריע. כך המתנה זמן ממושך, עד שפסקו הדיבורים, ואז דפקה והנה הדלת נפתחה, ואז התברר לה שאיש אינו נמצא בבית, והדיבורים שנשמעו היו קולות התפילה של הרבנית, שדיברה בתפילתה כמו אדם ששח עם אביו. ובאמת, כך נהג גם אביה הגדול, מרן הגר"י ש אלישיב זצ"ל, שבשעת לימודו דיבר ושוחח עם עצמו, כמו עם חברותא. הוא היה נשמע כמי שמסביר לחברותא את דברי הגמרא, שואל ומשיב, ומבהיר את כל חלקי הסוגיה לפרטיה. וכך עשתה היא עם אביה שבשמים.

...

שמעתי סיפור על אמה שהייתה שולחת לבנה עוגות לישיבה, והכמות ששלחה הייתה הרבה יותר גדולה ממה שהבן היה מסוגל לאכול. היא עשתה זאת כדי שיוכל לחלק גם לחבריו. יום אחד הציץ אחד החברים אל תוך השקית שבה היו מונחות העוגות, וראה שם פתק קטן בו ציינה האמא שהעוגות הן בשריות...

כשהגבאים וראשי הקהל ראו את ה'שאגת אריה', הם החלו להתלחש ביניהם: "חשבנו שיבוא לכאן רב צעיר, שיוכל להיות לנו לרב שנים רבות, והנה הגיע זה..." ה'שאגת אריה' קלט את ההתלחשויות ואמר כי הוא יתייחס לכך בדרשה שיישא בליל שבת

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א על בעל ה'שאגת אריה' שמתמנה לרב העיר מיניץ, ועל ברכתיו

"כמה ימי שני חייד" (בראשית מ"ז, ח')

את ההתלחשויות ואמר כי הוא יתייחס לכך, בדרשה שיישא בפני כל הקהל בליל שבת בבית הכנסת המרכזי.

היה זה בפרשת ויגש. ה'שאגת אריה' פתח את הדרשה בשאלה: בפרשת השבוע, פרעה שואל את יעקב: "כמה ימי שני חייד?". יעקב משיב לו בדרשה שלמה: "ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם". לכאורה קשה: יעקב! שאלו אותך בן כמה אתה? תענה קצר ולעניין: מאה ושלושים. מה זה כל הדרשה הזאת "מעט ורעים היו ימי שני חיי וכו'?"

אלא, באר ה'שאגת אריה', צריך להבין מדוע פרעה שואל את יעקב "כמה ימי שני חייד?" וכי יעקב צריך למלאות טופס נוכחות, עם גיל ותעודת זהות? אלא, שלפרעה הייתה כוונה עמוקה בשאלה. הוא ראה שמיד עם הגיע יעקב למצרים הרעב פסק, המים של היאור עולים לקראתו, מתחיל שפע! פרעה רצה, אפוא, לדעת בן כמה יעקב, כדי לשער כמה זמן הוא עוד יחיה, וימשיך השפע במצרים. פרעה היה מודאג מכך שיעקב מבוגר מאוד והשפע הזה לא ימשך זמן רב.

יעקב, שהבין את כוונותיו, השיב לו: אל תדאג! אמנם אני נראה זקן. אבל זה רק מכיוון ש"מעט ורעים היו ימי שני חיי", אבל באמת איני זקן כל כך מופלג, ובע"ה אוכל להיות במצרים שנים רבות.

"אף אני", סיים ה'שאגת אריה' את דבריו, "אמנם נראה אני זקן, אך אל לכם לחשוש. באמת איני זקן כל כך כפי שאני נראה. כל חיי נדדתי ממקום למקום ולכן נראה אני כפי שהנני נראה, אך בע"ה אוכל להיות כאן רב עוד שנים רבות, בדיוק כמו יעקב אבינו".

דבריו התקבלו על לב כולם, ואכן מינו אותו לרב המקום. כאמור, ה'שאגת אריה' היה בבחינת "אריה שאג מי לא יירא". הוא לא פחד לחלוק על גדולי הראשונים, על מפרשי התורה והש"ס. עם התמנותו לרב במיניץ, הוא התנה עם פרנסי הקהילה שיקצו לו חדר מיוחד, ספריה, עם כל הספרים שיצאו על הש"ס. למרות שבאותה עת ספרים היו דבר יקר ערך, הם ניאותרו לקיים את תנאו, ורכשו עבורו את כל הספרים שביקש. בצעירותו, היו הספרים יקרי המציאות. לאף אחד לא היה ש"ס שלם בבית. למי שהיו שניים או שלושה כרכים מהש"ס- היה נחשב לעשיר גדול.

היתה אישה אחת שהתחתנה עם בעל ממשפחה עשירה, והיא התנתה עמו שהיא מסכימה להינשא לו בתנאי שירכוש לביתם החדש ש"ס שלם! הבעל כיתת רגליו ממקום למקום, כאן השיג את הכרך הזה, ושם את הכרך הזה עד שלבסוף עלה בידו להשלים את הרכישה, והוא אכן קנה, בהון תועפות, את כל כרכי הש"ס.

האישה הייתה מנהלת גמ"ח: "גמ"ח ש"ס". כל מי שהיה צריך לעיין באיזושהי מסכת, היה בא לביתם ושואל את הכרך לתקופה קצרה. גם ה'שאגת אריה' היה מגיע מידי פעם, ושואל את אחד הכרכים. האישה, בהבחינה בגדלותו, אמרה לו באחת הפעמים: "כבודו לא צריך לטרוח, ולבזבז זמן יקר, לבוא לביתנו על מנת לשאול כרך מן הש"ס. כבודו יכול לשלוח מישהו, לומר לו איזה כרך הוא צריך, ואני כבר אביא לו את הכרך המבוקש לבית המדרש". וכך אכן נהג ה'שאגת אריה'. כל אימת שהיה נזקק לכרך מסוים היה שולח מישהו אליה, והיא היתה מביאה לו את מה שביקש. ה'שאגת אריה' ברך אותה, שבשכר זה תזכה לשני בנים, האחד שלא יצטרך לש"ס, כי ידע את כולו בעל פה, והשני שידע לפלפל, להקשות ולתרוץ, על כל מה שכתוב בש"ס. ואכן ברכתו של ה'שאגת אריה' התקיימה, והאישה זכתה לשני בנים: הראשון - רבי חיים מוולוז'ין שהיה בקי בש"ס, וידע את כולו בעל פה, והשני - אחיו, רבי זלמן מוולוז'ין, שהיה חריף גדול.

(מתוך הספר דורש ציון - בראשית)

הגאון בעל ה'שאגת אריה' היה גאון עצום, חריף מאוד ותקיף, לא חת מפני איש. הוא חי בדורו של הגאון מוילנא, מבוגר ממנו, ובדבריו הוא מסוגל לחלוק ללא מורא, על הראשונים ועל האחרונים, גם כאלו שחיו מאות שנים לפניו. רוב שנותיו היה גולה ממקום למקום. פעם אחת הוא הגיע לעיר, בה כיהן הרב אדלר כרב העיר. הוא התאכסן בהכנסת אורחים שבמקום, יחד עם כל העניים, וישב ועסק בתורה יומם ולילה.

ויהי בחצי הלילה, בעודו עוסק בתורה, התחווה לו קושיה עצומה שהייתה קשה לו על דברי הרמב"ם, והוא החל לרקוד ולשמוח על התירוץ שמצא, ממש בבחינת "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב" (תהילים קי"ט, קס"ב). העניים שלא הכירו אותו החלו לגעור בו, על שהוא מפריע את שנתם וגרשוהו החוצה.

השאגת אריה ישב ברחוב והמשיך לעיין ברמב"ם לאור הנר עד אור הבוקר. בבוקר בדרכו לבית הכנסת, עבר במקום שמשו של המרא דאתרא, הרב אדלר, שהבחין ביהודי שיושב ולומד, ואף שמע מכמה עניים על מה שעבר עליהם בלילה - כיצד הפריע להם היהודי לישון, וכשהוא רוקד ומוחא כפים על תרוץ שמצא על הרמב"ם.

השמש הבין שמדובר בתלמיד חכם מופלג, ומיהר לספר על כך לרב אדלר. כשמע הרב את הסיפור, הבין מיד שזוהו ה'שאגת אריה', הנודד ממקום למקום, כבר שנים רבות.

הרב אדלר מיהר לצאת לקראתו, וכאשר ה'שאגת אריה' ראה אותו, בלי שום הקדמות, החל להריץ לפניו את התרוץ שמצא על דברי הרמב"ם, כשכולו אש להבה. רק כשסיים את דבריו, פנה אליו הרב אדלר ואמר לו:

"אתמול קבלתי מכתב מהעיר מיניץ שבצרפת. הם רוצים שאעבור אליהם, ואהיה שם רב העיר. והנה, קשה לי לעזוב את עירי כאן, אולם יכול אני להציע אותך במקומי. אמסור בידך מכתב המלצה לשבעת טובי העיר מיניץ, והם בוודאי יתחשבו בדעתי וימנו אותך לרב העיר".

ה'שאגת אריה' נטל בידו את המכתב, שכר עגלון ויצא לדרך. ה'שאגת אריה', שהיה מגודל שיער ופניו כלהבות אש, ישב בעגלה מאחור ועסק בתורה. לפתע הבחין כי העגלה לא נוסעת. מה יש? מה קרה? שודדי דרכים עצרו את העגלון, בידם כלי נשק והם מבקשים לעלות לעגלה ולשדוד את כספם של הנוסעים. העגלון ניסה לשכנע אותם כי מאחור יושב איש עני, בלי פרוטה בכיס, אבל הם התווכחו אתו, וביקשו לעלות לעגלה.

ה'שאגת אריה', שלא הבין למה העגלה לא נוסעת, פתח את החלון, ראה את השודדים, והחל לשאוג: "תסתלקו מפה! אנחנו צריכים עכשיו לנסוע! חבל על כל רגע!". השודדים הסתכלו על הדמות שלפניהם, דמות אריה שואג, ומרוב פחד זרקו את כלי הנשק מידיהם, וברחו מן המקום. כך יכלו השניים להמשיך בדרכם למחוז חפצם.

כשהגבאים וראשי הקהל ראו את ה'שאגת אריה' הם החלו להתלחש ביניהם: "חשבנו שיבוא לכאן רב צעיר, שיוכל להיות לנו לרב שנים רבות, והנה הגיע זה, למלאות לנו את בית הקברות, כאילו הוא חסר..." ה'שאגת אריה' קלט

הייתי ביישן גדול עד שחוויתי מאורע נורא, כשנפלתי לנהר שמימיו היו קפואים ונשבר הקרח תחתי, והוציאו אותי משם בניסי ניסים. אחר כך התקיימה סעודת הודאה רבתית לכבוד הנס, וידעתי גם ידעתי שלא תהיה לי ברירה, ולא אוכל להישמט מלשאת דברים במאורע

הרב שלמה זלמן פרידמן, אב"ד סאנטוב, על האמונה בעצמך, שהמפתח הוא בידך!

זהובים, המשיך הרבי ושאל: "יש לך עוד? הניחה האשה על השולחן עוד שני זהובים", וכאשר הוסיף הרבי לבקש עוד ועוד, אספה האשה מהשולחן את כל הזהובים ואמרה בקול תקיף לרבי: "אם הרבי אין רצונו להושיע, יושיעני אבינו שבשמים!". מיד כשהרבי שמע את דבריה, התפשטה נהרה על פניו הקדושות ואמר לאשה: "לכך נתכוונתי, לכי לשלום והמקום יהא בעזרך..." - והוא אשר דברנו, המפתח הוא בידך!

מסופר שפעם נכנס אחד להרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זי"ע, וביקש ממנו ברכה על בניו. אמר לו הרבי שיש לו סגולה לכך, והיא שירחץ את פניו שלש פעמים ביום עם מים רותחים! וכשהסתכל הלה בתמיהה ולא הבין מה השייכות זה לזה, אמר לו הרה"ק זי"ע: "כוונתי שבעת התפילה ג' פעמים ביום תבכה ותתחנן אל הקב"ה ותשפוך שיח בדמעות רותחות עד שכל פניך יכוסו בדמעות, ואז תיוושע!" והוסיף הרה"ק ואמר לו: "אני בעצמי שופך שיח ובוכה בדמעות ותחננונים להקב"ה על בני אהרן (כוונתו על הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע - שכבר אז היה מפורסם לגדול וקדוש) שיגדל לערליכער יוד..."

בנוסף לדברינו, יש להוסיף עוד נקודה: לאנשים יש לפעמים טעות, הם חושבים שה'מפתח' נמצא בידיו של השני, ואומרים אילולי היה לי ראש של 'פלונג', ומדות טובות כאותו 'פלונג', אז הייתי מצליח ועולה מעלה מעלה, אך באמת טעות גמורה היא! כי הקב"ה רוצה את הראש 'שלך' והמדות 'שלך', שבזה תתחזק ותתאמץ, ובעז"ה תצליח, כי יגעת ומצאת תאמין!

וידוע שמרן הגאון האדיר בעל 'שבט הלוי' זי"ע בעת שנסע להיבחן בישיבת חכמי לובלין לא הצליח במבחן, כי כשרונותיו לא היו מזהירים בימים ההם, אך כראות הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל את התמדתו העצומה, שעל אף הכשלון החרוץ בסירובה של הישיבה לקבלו, המשיך ללמוד כאילו לא אירע לו דבר, אמר לו שיחזור שוב לישיבה, כי הוא צריך כאלו בחורים בישיבתו... וכך צמח פוסק הדור ה"ה מרן הגאון האדיר בעל 'שבט הלוי' זי"ע, והכל בסייעתא דשמיא עצומה לאחר רוב גייעתו הגדולה, ומודעותו לכך שהמפתח בידו דייקא!...

מספרים דבר נורא, שבימי בחרותו של מרן בעל 'שבט הלוי' זי"ע, בעת שלמד בישיבת 'חכמי לובלין', היה נהוג שם שבשעה קבועה ומסוימת כבים כל האורות בבית המדרש, כדי שהבחורים ילכו לנוח בזמן. אמנם בעל 'שבט הלוי' שנפשו חשקה וכמהה ללימוד התורה, לא אבה להשלים עם 'גזירה' זו, ולכן חיפש וחיפש עד שמצא חלון על המדרגות בבנין הישיבה שמשם בקעה קרן אור, ועל המדרגות היה עומד כמה שעות בכל לילה ולילה ולמד לאורה בהתמדה מופלגת!

"וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב, אֶת-פְּרַעֲהָ" (בראשית מ"ז, י')

מו"ח שליט"א סיפר, שהלך לבקר יהודי זקן בבארא פארק, ושמו ר' יחיאל ניסלבוים (ז"ל - שנפטר ב' ויצא, ד' כסלו תשע"ו). יהודי זה הינו מתלמידיו של ה"חפץ חיים" זי"ע בראדין, וכך סיפר לו ר' יחיאל:

"פִּי לֹא הֶאֱמִין לָהֶם" (בראשית מ"ה, כ"ו)

את הסיפור דלהלן - שהוא סיפור אישי - לא הייתי חפץ לספר, כמובן, אך לתועלת הענין וללמד לבני יהודה קשת שהמפתח הוא "בידם" דווקא, על כן אספר את העובדא הבאה...
כשהייתי צעיר לימים הייתי ביישן גדול, לא עלה על דעתי כלל וכלל לפתוח את פי ולשאת דברים בהתאסף ראשי עם. מעודי לא שאלתי באמצע השיעור אם היתה לי איזו קושיא, ורק לאחר השיעור הייתי ניגש למגיד השיעור שלי לשאול את מה שיש לי לשאול, כמו"כ הייתי משתמט תמידין כסדרן מלומר חבורות בישיבה וכדומה.

כך נמשך הדבר בערך 23 שנים, שאז חוויתי מאורע נורא: נפלתי לנהר שמימיו היו קפואים ונשבר הקרח תחתי, והוציאו אותי משם בניסי ניסים (עי' שו"ת שבט הלוי ח"ז סי' כ"ח, שו"ת להורות נתן ח"ח או"ח סי' י" וי"א, שו"ת קנין תורה בהלכה ח"ז סי' י"ט, שו"ת משנה הלכות תניינא ח"ג או"ח סי' ל"א - ואת תוכן השאלה עם מו"מ בדברי הפוסקים בהיקף גדול, נדפס בשו"ת רבבות אפרים חלק ו' או"ח סי' ת"כ). אחר זה התקיימה סעודת הודאה רבתית לכבוד הנס, וידעתי גם ידעתי שלא תהיה לי ברירה, ולא אוכל להשתמט מלשאת דברים במאורע.

והנה בע"כ הכנתי לעצמי דרשה יפה (שנדפסה בספר "להודות ולהלל" על ברכות הגומל והנס) - וכמובן הייתי מאוד עצבני, כי לא הסכנתי לעשות כן מעולם, לשאת דברים בקרב קהל גדול ובפרט שהשתתפו שם ראשי ישיבות ומרביצי תורה גדולים, אך כאמור מחוסר ברירה דיברתי את דרשתי שהכנתי.

והנה לאחר שחשבת שנים רבות שרק "השני" יכול לדרוש ברבים, והמושג "לדבר ברבים" לא נולד בשבילי, הראה לי הקב"ה ש"המפתח הוא בידך" - ותקופה קצרה אחר הדרשה כיבדוני לדבר בשמחת שבע ברכות, ואח"כ כיבדוני לדרוש בשמחת בר מצוה, ועוד אחד ועוד אחד, עד שב"ה היום חלק ניכר מתפקידי הוא לדבר ברבים...
...

מנהגו של עולם, שכל חסידות, ישיבה, מוסד, עסק או משפחה, יש להם זמנים יותר טובים, ול"ע זמנים יותר קשים, וכן היה בחסידות וויז'ניץ בארץ הקודש, שלפני שנים רבות עברו תקופה קשה ר"ל. לקחתי את המצב אל לבי, והדבר קרע את נפשי לגזרים.

פעם אחת בשהותי ליד שריד בית מקדשנו, הכותל המערבי, פגשתי את בעל הצדקה המפורסם חסידא ופרישא הרה"צ ר' דוד לייב שווארץ זצ"ל - שזכיתי להיות מקורב אצלו - וניגשתי אליו ואמרתי בכאב מעומק לבי: "פעטער טייערע - וואס וועט זיין?! [דוד יקר - מה יהיה?!]..."

ר' דוד לייב שמע את כאב לבי בכובד ראש, הסתכל עלי במלוא הרצינות, הרים את ידיו והחווה לעבר הכותל ואמר לי: "דו זעסט דעם וואנט? - שטעל דיך אוועק מיט'ן נאז צום וואנט, און פארגיס טייכן טרערן פארן הייליגער באשעפער - שריי אויס 'אבינו מלכנו קרע רוע גזר דיננו' - און דו וועסט זען אז צום סוף וועט דער הייליגער באשעפער אויסהערן דיינע תפלות... [אתה רואה את הכותל הזה, העמד עצמך עם האף לקיר, ושפוך נהרות דמעות בפני הבורא כל עולמים, ותצעק מעומק לבך 'אבינו מלכנו קרע רוע גזר דיננו', ואז תראה שלבסוף ישמע הקב"ה את תפילותיך]..."

מעשה באשה עניה שבאה אל אחד מהצדיקים להיפקד בפקודת ישועה ורחמים. שאל אותה הרבי: "ומה עם פדיון?". הניחה האשה על השולחן שני

האש אחזה בעצים, ופני הרב הלכו והתלהטו. אולם הוא לא הוציא ראשו מהתנור. פניו נאבקו בלהבה המתרוזמת. רק כשהבין שהעומד מאחוריו עזב את המקום הגיה מהתנור כשזקנו חרוך ופניו אדומות, ונמלט מבית הכנסת

הרב חנניה צ'ולק בשני סיפורים על הזהירות מלבייש את חברו

עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים"?! (דרך עץ החיים).
תחת בושה - הסיפור על רבו של הש"ך

מסופר על רבו של הש"ך, הרב ר' העשיל, שכאשר הגיע לפרק 'האיש מקדש' דיברו בו נכבדות, וגבירים רבים חשקו בו לחתן. לבסוף השתדך רבי העשיל עם בתו של נגיד מכובד, שחש עצמו מאושר במיוחד. בהתקרב שבת ה'אופרוף' (השבת לפני החתונה), הגיע רבי העשיל לעירו של חותנו, והלה דאג לשכנו בבית מרווח, בסמוך לביתו שלו. ביום שישי עמד רבי העשיל והביט מהחלון, והנה נתקלו עיניו במתרחש בבית הסמוך - בית חותנו: במטבח רחב הידיים של חותנו עמלו על הכנת עיסה גדולה, ולאחר מכן שטחו אותה על שולחן בחצר, כדי שתתייבש ותתקשה, ויוכלו לפרוס אותה לאטריות דקות. בעוד רבי העשיל עומד ומתבונן בעיסה השטוחה על השולחן, מצא אחד מהתרנגולים המשוטטים בחצר את דרכו אל העיסה, ובשוויון נפש עמד וניקר בה להנאתו. ואז נגלה לנגד עיני רבי העשיל מחזה נורא: בתו של הנגיד, כלתו לעתיד, שהבחינה מהמטבח במעשהו של התרנגול, אצה בחמת זעם לחצר, אחזה בתרנגול האומלל בשתי ידיה, והטיחה אותו באכזריות נוראה אל קרקע החצר. התרנגול המבוהל הצליח בקושי לעמוד על רגליו ולהימלט מהמקום, אך רבי העשיל קפא על מקומו: "האם אישה אכזרית שכזו אקח לי לאשה?" פילח את מוחו הרהור כואב. "לא, לא אסכים לכך! אך מה אעשה? הן לא אוכל לבייש את בת ישראל, איך אבטל השידוך?". המשיך רבי העשיל וטווה את הרהוריו. ולפתע נצנץ במוחו רעיון נועז: "אם איני יכול לבטל השידוך, אגרום לכלתי לבטל את השידוך!".

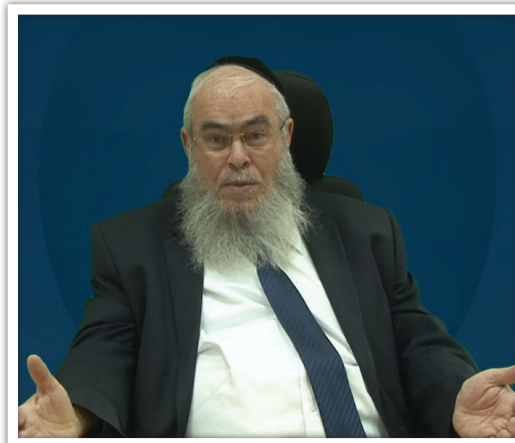
הוא לבש מעילו ויצא לבית המדרש. שם רכנו באותה עת כמה צורבים על תלמודם, ורבי העשיל חמק ביניהם והגיע אל הבימה שבמרכז בית המדרש. עיניו נתקלו בקופת הצדקה, שהייתה מונחת על התיבה, וידיו אחזו בה. הוא נענע אותה מעט, כדי לגרום לרעש, ועשה עצמו כמי שמבקש לגנוב תכולתה. ואז אירע הדבר: "גנב! גנב!" נשמעו הקריאות בבית המדרש, ותוך רגעים מספר היה רבי העשיל אחוז כבצבת בין זרועותיהם של יושבי בית המדרש הנרגשים. "מיהו זה?" שאלו הלומדים את עצמם למראה הזר, אולם עד מהרה נודעה זהותו. השמועה על הגנב שנתפס בבית המדרש בשעת מעשה עשתה לה כנפיים, ותוך רגעים התמלא בית המדרש בקהל סקרנים. "זהו חתנו של הנגיד", הצביעו יודעי דבר על רבי העשיל, ומיהרו לקחתו לבית חותנו, שם זכה רבי העשיל למנת ביזיונות וחירופים, וגורש מהעיר כלעומת שבא. אולם רבי העשיל לא נפגע כלל. הוא צעד במשעול היוצא מהעיר, עיניו דומעות משמחה, ושפתיו רוחשות הודאה כפולה: "תודה לך רבש"ע שסייעת בידי פעמיים: הצלתני משידוך נורא, ועזרתני שלא לבייש בת ישראל"..." (דרך עץ החיים).

(מתוך עלונו של הרב צולק פרשת וישב)

"פי נקהלו מפניו" (בראשית מ"ה, ג')
וברש"י: מפני הבושה

מסופר על רבי ישראל יעקב לובצ'ינסקי, שכיהן כרבה של ברנוביץ' וכמשגיח בשיבת 'אוהל תורה': בבית הכנסת שבעיר שרתה מידי בוקר תחושת חום נעימה, למרות הקור העז ששרר בחוץ. המתפללים משכימי הקום שהיו מוצאים את התנור מוסק היטב, היו בטוחים כי השמש המסור והנאמן הסיק למענם את התנור מבעוד מועד ושב לביתו. איש מהם לא ידע כי מסיק התנור הינו לא אחר מרבה של העיר, שהיה חומק מידי בוקר בשעה מוקדמת אל

בית הכנסת הקפוא, מעמים את התנור בגזירי עצים, מדליק האש ומהפך בגחלים שוב ושוב, עד שהיה החום עולה ומתפשט בבית המדרש. באותו היום, השכים קום אחד מתושבי העיר והגיע אל בית הכנסת זמן רב לפני תחילת התפילה. בדיוק באותה עת היה הרב רכון על התנור, ועוסק בהטבת הגזירים שזה עתה הודלקו, אולם מכיוון ששמע את הדלת נפתחת - לא מיהר להרים ראשו. הוא לא רצה שתושבי העיר יידעו כי הוא,

בכבודו ובעצמו, מסיק את התנור מידי בוקר. הוא ידע שאם יתגלה הדבר, בני העיר ימנעו ממנו להמשיך, ואף יאלצו את השמש לקום מידי בוקר בשעה מוקדמת כדי למלא את התפקיד. התמהמה הרב והמתין לשעת כושר כדי להתחמק בלא שיבחינו בו, אולם זו בושה מלבוא. ברם, אותו מתפלל לא היסס. הוא היה בטוח שהשמש הוא הגוהר על התנור, וכיוון שכך ניגש אליו וטפח על גבו בזלזול: "מה אתך? מה הנך עושה זמן כה רב בתוך התנור?", הרים את קולו.

עכשיו עמד הרב דברנוביץ' בפני בעיה; אם יצא עתה מהתנור, לא די שמעשיו יתגלו ברבים, אלא גם תיגרם פגיעה בכבוד יהודי. היהודי שהיכהו לא יסלח לעצמו על שהיכה את רב העיר, ולעולם לא יוכל להביט בפניו. האש אחזה אט אט בעצים, ופני הרב הלכו והתלהטו. אולם הוא לא הוציא ראשו מהתנור. פניו המיוזעות נאבקו בלהבה המתרוזמת. רק כעבור דקות מספר, כשהבין שהעומד מאחוריו עזב את המקום והתרחק, הגיח מהתנור, זקנו חרוך ופניו אדומות, ונמלט מבית הכנסת. כדאי היה כל זה עבור הרב דברנוביץ', ובלבד שלא לבייש. האם לא כך אמרו חז"ל (סוטה י', ב): "נוח לו לאדם שיפיל

<< מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל | המשך מעמוד 1

ספרים, אצל החזו"א היה ספר תשב"ץ ישן נקי, רואים כאן בעוה"ז שכר מצוות.

(תשע"ג) אמר רבינו, שבאים אליו כל היום בשאלות שונות כגון ברכיית דירה ובענייני שידוכים, וקשה ללמוד עם הפרעות כל הזמן, יש כאלו שעושים שעות לקבלת קהל, האמת שכך היה יותר קל, אבל מצד שני אולי בזכות זה מאריך ימים.

(מתוך צדיק כתמר יפרח)

מריון בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצווה יעשנה בלבב שלם שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (בראשית ל"ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם בכפתו היה מוליכו אצל אביו ואילו היה יודע אהרון שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד') הנה הוא יוצא לקראתך בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו ואילו היה יודע בעז שהקב"ה מכתוב עליו ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר עגלות מפוטמות היה מאכילה. כל אחד שעושה לא יודע עד כמה חשוב לעשות דבר טוב, בכל הכח ובכל הלב.

התשב"ץ היה נזהר מאוד בכבוד הספרים לכך זכה שתמיד ספרו ללא תועלי

"העוד אבי חי" - 3 השאלות ששאל גאון ישראל, בעל ה'בית הלוי' זצ"ל, על שאלתו של יוסף

עיון ופנינים על הפרשה מהגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

קצת תירוץ, דהרי כל 'דרך איש ישר בעיניו'. ולמשל מי שאינו נותן צדקה, סובר בדעתו שיש לו תירוץ - כובד ודוחק הפרנסה, וריבוי ההצטרות של ההכרחיות מבני ביתו עד שאין בכוחו לפזר על אחרים... אמנם מראים לו ממעשי אשר במקום אחר פיזר הרבה ממון עבור דבר שאינו הגון, כמו להשיג איזו תאוה אסורה או כבוד, או עבור מחלוקת...

אדם טוען שאין בכוחו ובאפשרותו להחזיק ביד עניים, ויש לו הרבה הוצאות. ובני אדם עלולים לטעות ולחשוב שאכן אולי באמת אין לו. אבל בשמים יראו לו שלפתע היה לו כסף כשביקש להרחיב את הדירה, אמנם הבית שלו קטן וצפוף ואולי באמת היה נצרך למקום גדול יותר, אולם מהיכן פתאום היה לך כסף לריצוף הכי יקר?... ולרצף גם מחדש את כל הבית כדי שיהיה יפה?... יתכן שיש יהודי שהוא ומשפחתו רעבים ללחם, הוא מתחנן אליו למתנת צדקה, ושם הוא קופץ את ידו; אבל בשביל הריצוף יש לו בשפע!...

ונוסיף ונאמר, שאחרי התירוץ 'אין לי כסף', מגיע התירוץ 'אין לי זמן'. יהודי רץ מבית הכנסת לפני סיום התפילה, הוא ממחר מאד לרופא או למשהו דומה. אבל אחר כך רואים אותו קורא את העיתון בנחת, מפטפט עם חברים, בשביל זה יש לו את כל הזמן שבעולם. יאמר לו הקדוש ברוך-הוא: בשבילי לא היה לך זמן, ובשביל החדשות כן? האדם יתקשה לעמוד מול טענות קשות ונוראות אלה. אין מה לענות, זו היא סתירה מתוך מעשיו של האדם עצמו. פחד ואימה!

שמעתי מהגאון רבי משה קופשיץ זצ"ל, רבה של שכונת רוממה בירושלים, אמרה נפלאה בשם סבו מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים: המדרש אומר - "כל דיין שלוקח שוחד, סופו שידון דין אמת". כמובן שלשון המדרש קשה - כי מחמת שהדיין עשה שלא כדין ונטל שוחד הוא יזכה לדון דין אמת? ואכן, הגאון מוילנא מגיה את נוסח המדרש וגורס: "כל דיין שאינו לוקח שוחד". אבל רבי יוסף חיים הסביר פשוט יפה מאד על פי הגירסה שלפנינו:

אותו דיין שלוקח שוחד ופוסק שלא כדין, הרי הוא תלמיד חכם, ויודע מה שמבואר בפוסקים; אלא שכיון שבעל הדין נותן לו שוחד הוא מעקם את הדין ופוסק לטובתו. אבל מה הוא יעשה שכתוב בשולחן ערוך מפורש נגד הפסק שלו? אז הוא מוצא איזה 'שיטה מקובצת' במהדורה ישנה, שמביא את דברי הרבינו פרץ, ושם מבואר שלא כדברי השולחן ערוך. על זה הוא בונה מגדלים ותילי תילים, ומבסס את הפסק שלו בניגוד לאמת הצרופה. "מה אפשר לעשות?", הוא יטען, "הרי יש דעה מפורשת שהצד הזה צודק!".

מה עושה הקדוש ברוך-הוא? הוא מביא לו את אותו דין תורה בדיוק, רק שהפעם בלי שוחד - "דין אמת", וכעת כשאינו משוחד כמובן, הוא פוסק לפי שורת הדין, ואינו מגיש את כל הסברות והבניינים שבנה מסביב לרבינו פרץ. אזי ישאלו אותו בבית דין של מעלה: "לפתע שכחת משיטתו של הרבינו פרץ? אמרת לכולם 'רבינו פרץ כך פוסק', ופתאום אתה לא מזכיר אותו?"...

הרבה פעמים אנו רואים שפלוני מעיר לחברו בהתלהבות על ענין כל שהוא, הוא מוכיח אותו עם כל ה'ברען', ותוך כדי שהוא מדבר הוא תופס שבעצם אצלו היה אתמול את אותו הסיפור בדיוק... זה מה שאומר המדרש שהקדוש ברוך-הוא יוכיח כל אחד ואחד "לפי מה שהוא". בשמים יראו לאדם את הסתירות שבמעשיו, ויוכיחו אותו מיניה וביה; זאת התוכחה הכי נוראה שיכולה להיות!

(מתוך אוצרותיהם אמלא)

מן הראוי להרחיב על הלקח הנורא שמלמדים חז"ל מפרשה זו של יוסף ואחיו, ולירא ולפחד מן התוכחה האמיתית המחכה לכל אחד ואחד מאיתנו לעתיד לבוא.

על דברי יוסף לאחיו נאמרו דברי חז"ל המפורסמים, שאותם מביא רש"י על המקום: "אמר רבי אבא כהן ברדלא, אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. יוסף קטנן של שבטים ולא יכלו אחיו לעמוד בתוכחתו, ולכשיבוא הקדוש ברוך הוא ויוכיח כל אחד לפי מה שהוא, על אחת כמה וכמה".

גאון ישראל, ה'בית הלוי' זצ"ל, מביא את דברי המדרש הללו בפירושו על התורה, וביאורו לענין נוקב עד תהומות. הוא מקדים ושואל שלוש שאלות:

שאלה ראשונה: הרי כל המשא-ומתן בין יוסף לאחים הוא על האבא הזקן, ועל צערם אם לא יוכל לראות את בנימין. כבר שעה הם מתווכחים על הענין, ופתאום יוסף שואל: "העוד אבי חי". ודאי שהוא חי, הרי על זה אנחנו מדברים כל העת?

שאלה שניה, שיוסף כבר שאל אותם עם הגיעם למצרים בפעם השניה (מ"ג, כ"ז): "וַיִּשְׂאֵל לָהֶם

לְשָׁלוֹם, וַיֹּאמְרוּ הַשְּׁלוֹם אֲבִיכֶם הֲזָקָן אֲשֶׁר אֶמְרָתֶם, הֲעוֹדֵנּוּ חַיִּים, והאחים השיבו לו "שָׁלוֹם לְעֵבֶדְךָ לְאֲבִינוּ עוֹדֵנּוּ חַיִּים". מאז ועד עכשיו הם לא חזרו לביתם בארץ כנען, ואם כך לא יכלו לחדש לו כלום בענין יעקב אבינו? שאלה שלישיית: גם אם נניח שהשאלה של יוסף כן מובנת, לא מצינו מה השיבו לו האחים על שאלה זו?

מיישב ה'בית הלוי' את כל השאלות על פי דברי המדרש הללו: שאלתו של יוסף "העוד אבי חי" לא היתה שאלה, כי אכן, כמו שהקשינו, לא היה לשאלה זו מקום. היתה זו תוכחה נוראה לאחים, שמחמתה נבהלו כל כך ולא יכלו להשיבו דבר: 'אתם הלוא מספרים לי באריכות ומבקשים רחמים עבור אביכם הזקן, ואתה, יהודה, ממש חושש לחייו. היכן הייתה הדאגה שלכם כאשר מכתם אותי לעבד, וסיפרתם ליעקב שנהרגתי על ידי חיה רעה?! אתם מפחדים מה יהיה כאשר יעקב יראה שבנימין לא חוזר אליו, אבל שאלה זו עצמה לא הטרידה אתכם כשטבלתם את כותנתי בדם של שעיר עיזים, ואמרתם ליעקב "זאת מצאנו"!'...

זוהי התוכחה הנוראה ביותר שיכולה להיות לאדם! כאשר סותרים אותו על פניו בסתירה מיניה וביה - ממעשיו שלו עצמו. אדם אינו מסוגל לעמוד מול זה! זוהי כוונת המדרש, מוסיף לבאר ה'בית הלוי': רבי אבא כהן ברדלא נרעש מהלקח הנלמד מהדברים; לאדם יש תירוץ, סיפורים, מערכת שלמה של רמאויות קטנות שהוא מספר לעצמו ולאחרים, ועל ידם הוא מצדיק, חס ושלום, את העברות והאיסורים שהוא נכשל בהם. והתוכחה הנוראה שיוכיח הקדוש ברוך הוא את האדם ביום הדין, תהיה פשוט להראות לו את הסתירה הגלויה שבמעשיו שלו עצמו.

על כל עוון וחטא בפני עצמו, אומר ה'בית הלוי', סובר האדם שיש לו

עם הכנסנו אל משכנו הצנוע, נגלה לעינינו מראה נורא הוד: הגאון הקדוש רבי אלחנן זוסרמן זצ"ל, יושב על ספסל נוכח פני הצדיק הישיש בעל 'החפץ חיים', כשעל פניו נסוכה חרדת קודש, והוא מאזין בדריכות נשגבה לכל מילה שיוציא הכהן הגדול מפיו

מאוצרו של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"וְלֹא יָקֻלוּ אַחֲיוּ לְעֵנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו" (בראשית מ"ה ג')

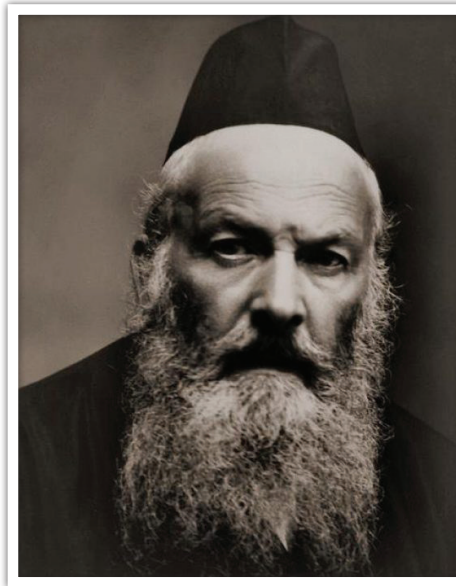
רבותינו בעלי המוסר האריכו רבות בלקח הנוקב הנלמד מתוכחתו של יוסף. אף אנו נצעד בעקבותם, ונבאר כמה מן הדברים הנוראים הנלמדים מפרשה זו:

ראשית דבר, עלינו ללמוד מיוסף ומהשבטים הקדושים דיני תוכחה של בין אדם לחברו. התורה מתארת כי "לא יכלו אחיו לענות אותו", ואנחנו צריכים ללמוד מהי צורה של קבלת תוכחה:

בירושלים היה מלמד ותיק, איש חינוך משכמו ומעלה, הגה"צ רבי נחמיה בקר זצ"ל, שנפטר בשיבה טובה לאחר שזכה להעמיד תלמידים הגונים עשרות בשנים. רבי נחמיה למד בצעירותו בישיבת לומז'ה בפתח תקוה, לפני למעלה משבעים וחמש שנה. בישיבת לומז'ה כיהן אז כר"מ בישיבה הגה"צ

רבי אליהו דושניצר זצ"ל, אדם גדול מאד מאד, שגדולי הדור ממש חרדו לשמו והעריכוהו לבלי שיעור. מרן ה'חזון איש' זצ"ל התבטא עליו כי הוא אחד מהל"ו צדיקים שבדור. באחת הפעמים שהייתה לי הזכיה לשוחח עם רבי נחמיה, הוא סיפר לי סיפור מופלא שאירע עמו באותן שנים:

שבת אחת אחר הצהריים, עבר רבי נחמיה לטייל מעט בשבילי המושבה בדרכו לשיבה. לאחר כמה דקות של הליכה, הוא רואה את רבי אליהו עומד בסמוך לבנין כלשהו ונושא את מבטו אל אחת הדירות, כשעל פניו הטהורות ניכר שמשהו טורד את שלוותו. רבי

נחמיה פנה לרבו בברכת 'גוט שאבעס', ושאל בדרך ארץ: "האם יש משהו שאני יכול לעזור?". הביט בו רבי אליהו ושאל: "אולי אתה יכול להגיד לי מי גר בבנין זה בקומה השנייה?".

"השאלה הפתיעה אותי", סיפר לי רבי נחמיה. "הייתי בחור צעיר שלא גדל באזור. חוץ מבנייני הישיבה לא ידעתי מכלום. למעט בית המדרש, הפנימיה וחדר האוכל, לא היה לי שמץ של מושג ברחובות פתח תקוה, שלא לדבר על תושבי המקום. בקושי ידעתי כיצד מגיעים לשיבה". נחמיה הצעיר התנצל בפני רבי אליהו, ואמר שאין לו מושג מי מתגורר בדירה; אבל הוא לא הצליח לכבוש את סקרנותו מדוע מתעניין רבי אליהו בזהות דיירי המקום. כששטח את פליאתו בפני הרב, נפנה אליו רבי אליהו ואמר לו בכאב עמוק: "מדי שבת אני עובר ברחוב זה, וכל שבת אני שומע מהבית הזה קול של חילול שבת, רחמנא ליצלן. אני רוצה למחות, ואני צריך למחות".

רבי נחמיה לא הבין מה הבעיה: "אני מוכן מיד, אני אעלה עכשיו לעשות מחאה גדולה", אמר, כשרוחו הצעירה תוססת בו ומעוניינת לפעול... נחרד רבי אליהו למשמע הדברים, נענע בראשו לשלילה, ואמר לרבי נחמיה בחומרה שנצרכה בליבו ובנשמתו לעד: "כך לא עושים מחאה! כך בצורה כזו אני יכול

למחות בעצמי. אבל מחאה אסור לה שתהיה שלא לשם שמים!".
"לפעמים", המשיך רבי אליהו לומר בכאב, "אדם עושה מחאה גדולה נגד ארגון מסוים, נגד פעילות מסויימת, ויתכן שבאמת יש מפני מה להזהיר ולהתריע. אבל המוחה לא מוחה לשם שמים! רק משום שהוא מהחוג הזה והשני מהחוג ההוא, הוא דתי והשני לא דתי, הוא מכאן והשני משם. ישנן כל מיני סיבות שהוא לא מרוצה מההנהגה שלו, והוא בא להוכיח אותו כביכול על הדבר, כשכוונתו בכלל על דבר אחר. זו לא דרך להוכיח כך מישהו אחר!".
רבי נחמיה עמד נפעם, האזין בקשב רב לדברי רבי אליהו והבין היטב את המסר. זה איסור חמור להוכיח בני אדם בגלל סיבות כאלו. כשאדם רוצה לדעת כיצד להוכיח את השני, הוא צריך לבוא מתוך רחמנות, ולנסות להיכנס ללב של השני: כואב לי המצב שלך, אני רואה שאתה הולך בדרך לא טובה. הכיוון שלך הוא לאבדון. סופה של הדרך הזו נורא ואיום, ואני אינני יכול לראותך צועד כך אל התהום. כשאדם עושה זאת הוא צריך להיות נקי לגמרי, זך לחלוטין מכל שנאה, ולבוא עם כוונה טהורה לכוון את חבריו בדרך הנכונה. את זה לא עושים כך, במהירות וללא מחשבה!
"אם כך", שאל רבי נחמיה, "כיצד באמת יכול האדם לוודא שמעשיו רצויים, ושתוכחתו ראויה?".
"במילים אחרות התכוון רבי נחמיה לשאול את רבו, כיצד הרב עצמו רגיל להוכיח? נענה רבי אליהו ואמר: "אכן, זוהי מן העבודות הקשות שבמקדש! אני לכשעצמי, נוהג לרשום את דברי המחאה על דף נייר, ומניח אותו אצלי ליום או יומיים. אם אחר כך אני רואה שבאמת עדיין כואב לי המצב, אני מסתכל שוב בפתק ובודק טוב-טוב שהנוסח והמילים עדיין נכונים, ואינם מופרזים או מעורבים בסיבות אישיות. ורק כאשר אני משוכנע שהתוכחה היא כנה ואמיתית, אני שולח את הפתק כמכתב ליעדו".

"במצב הזה", סיים רבי אליהו את דבריו המאלפים, "אני יכול להעיד שלדברי יש אכן תועלת ויוצא מהם דברים טובים. אבל אם לא מוכיחים כמו שצריך - הדבר רחוק מאד מלהביא תועלת כלל..."
ואכן יש לדעת שזה נוגע לכל אחד ואחד שמתעסק עם חינוך, בין אם אצל בני ביתו ובין אם זה מקצועו. אם המחנך רוצה להעיר לחניך על משהו שלא מוצא חן בעיניו, הוא צריך לבדוק בעצמו היטב מה הרגשתו בענין. מהיכתי תיתי בעצם שהוא החניך ואתה המחנך? רק בגלל שבתעודת הזהות כתוב שנולדת כך וכך שנים לפניו?... אם אין באמת כוונה טהורה, לפחות כמה שאדם יכול להגיע, להעמיד את החניך במקום הנכון מתוך דאגה כנה ואמיתית, ומתוך הבנה עמוקה ורצון להיטיב לו, אז כפי שאמר רבי אליהו - זה כלל לא יפעל על החניך והתוכחה תלך לבטלה ואולי חלילה אף תזיק.

מנוסח התוכחה שמשמיע יוסף לאחיו, אנו נוכחים לראות עד כמה עשה זאת מחמת אהבה ומחמת חיבה אליהם. מיד לאחר התוכחה, תוך כדי דיבור הוא ממשיך לומר להם: "וְעֵתָה אֶל תַּעֲצְבוּ וְאֶל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתְּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֶלְקִים לְפָנֵיכֶם". כי מצד אחד יש להשמיע תוכחה במקום שנדרש, להוכיחם על פניהם עם כל העוצמה, עם כל החדות והבהירות, עד כדי כך שבאמת לא יכלו לענות אותו ונבהלו מפניו. אך מצד שני עשה זאת מתוך רחמנות על אחיו, ליבו נצבט לראות אותם במצב שכזה. תוכחה כזאת אכן השפיעה על האחים עמוקות!

...

מעשה נורא שמעתי מהגה"צ רבי ראובן הכסטר שליט"א, משגיח ישיבת

מיר-ברכפלד:

חיים', איזו הנהגה או דבר שראה מכלי ראשון. לשמע בקשתי אורו עיניו, ואמר לי: "בחפץ לב אספר לכם סיפור קטן מה'חפץ חיים', מעשה נפלא שראיתי במו עיני: היה זה במוצאי יום הכיפורים האחרון (או אחד שלפניו) לחיי 'החפץ חיים'. באותה תקופה היה מנהג בישיבת ראדין שעם תום ה'זמן' ולפני הנסיעה הביתה, הייתה ההנהלה משתתפת בחלק מהוצאות הנסיעה של התלמידים.

"יצאתי באותו יום י"א בתשרי, למחרת היום הקדוש, לעבר משרד הישיבה, כדי לקבל מן המזכיר את המלגה עבור הוצאות הדרך. יחד איתי היה בחור נוסף, שהיה תלמיד חכם ועילוי גדול, ולדאבון לב נספה בשואה האינדיאנה, ה' יקום דמו. בדרכנו עברנו ליד ביתו של 'החפץ חיים', ובחוץ עמד אברך וביקש מאיתנו להכנס להשלים מנין לתפילת מנחה גדולה, כיון שה'חפץ חיים' חלש מלכת להתפלל בבית המדרש. כמובן ששמחנו על הזכות להצטרף לתפילה בנוכחותו של רבן של ישראל.

"עם הכנסנו אל משכנו הצנוע, נגלה לעינינו מראה נורא הוד: הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, ה' יקום דמו, יושב על ספסל נוכח פני הצדיק הישיש, כשעל פניו נסוכה חרדת קודש, והוא מאזין בדריכות נשגבה לכל מילה שיוציא הכהן הגדול מפיו. רבי אלחנן, או כפי שכינהו בני הישיבה בראדין בחיבה - 'ר' חונא', היה כידוע נוהג לשהות במחיצת רבו 'החפץ חיים' מראש חודש אלול ועד לאחר יום הכיפורים; וכעת, לפני שנפרד מרבו, ישב והקשיב לאמריו בכובד ראש.

"לפי מראה פניו של רבי אלחנן, שהיו עטויות בארשת רצינות מיוחדת, היינו בטוחים שה'חפץ חיים' מגלה לו סודות התורה נשגבים, רזין טמירין שלמעלה מהשגתו... בתחילה לא העזנו להתקרב אל הקודש, אך לאט לאט פסענו פסיעה ועוד פסיעה, עד שמצאנו את עצמנו בסמיכות לשני ענקי הרוח הללו, והטינו אוזן גם אנחנו לשמוע את דברי 'החפץ חיים'. כשקלטת אוזנינו את המילים הראשונות, התפלאנו לשמוע שה'חפץ חיים' מדבר עם רבי אלחנן דברים פשוטים ויסודיים, ממש עיקרי האמונה; אך הדרך שבה הוא אמר את הדברים נחרתה בלבי לנצח.

"בכח התיאור המופלא שלו, תאר 'החפץ חיים' כיצד תראה קבלת הפנים אותה יערכו בשמים לכל אחד ואחד בהגיע עיתו. כיצד הייתה לנו כאן הזדמנות לזכות לכל כך הרבה אוצרות רוח נצחיים, אותם בחרנו להחליף בעולם חולף. כיצד יוכיחו כל יהודי על מעשיו שעשה כאן, ובזבז את זמנו וכוחותיו על דברים של מה בכך, וכדי בזיון וקצף. שום דבר לא ניתן להסתיר שם, כל כוונה, כל מעשה, כל הרגשה - על הכל יוכיחו אותנו קשות, ומי יוכל לעמוד במשפט ה' האיום והנורא! ורבי אלחנן שומע את הדברים ורוטט, כל כולו נרעש ונפחד מדברי הכיבושין של רבו 'החפץ חיים'. לאחר התפילה", סיים באוזני רבי שלמה את סיפורו המפעים, "יצאנו נרגשים מביתו של 'החפץ חיים', עם השקפה אחרת על העולם. עד כדי כך שחברי זכרוננו לברכה שב על עקבותיו ולא ניגש אל המשרד לקבל את מלגת ההוצאות לדרך. 'יש בידי סכום כסף בצמצום', הסביר לי, 'והוא יספיק לי בדוחק להוצאות הדרך. אחרי ששמענו את 'החפץ חיים', אין לי עוד צורך ברחבות כאן בעולם הזה'... הוא קיבל השקפה בהירה וברורה על העולם הזה, על הפרוודור והטרקלין, על העיקר והטפל".

הפחד מהתוכחה העתידה לבוא לכל אדם, נחרת בליבנו, ועד היום מהדהדות באוזניי מילותיו של החפץ חיים: 'שום דבר לא ניתן להסתיר!'..."
אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה!

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

אל ראש ישיבת מיר, הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, הגיע מידע על בחור מסוים מהישיבה שנהג שלא כהוגן בענין של בין אדם לחבירו, והוא החליט שעליו להוכיח את הבחור ולהעמידו במקומו. רבי נתן צבי ביקש מראש הישיבה, דודי הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ומיבדל לחיים טובים המשגיח הרב הכסטר, לשבת יחד עימו בשעה שיסוחח עם אותו בחור.

הבחור הגיע, וכבר כשראה את שני ראשי הישיבה ואת המשגיח התחיל לחשוש ולרעוד. ומה אתם חושבים אמר לו רבי נתן צבי? גער בו? צעק עליו? - לא! הוא פנה אל הבחור ואמר לו: "אני רק רוצה לספר לך סיפור: לפני הרבה שנים, כשלמדתי בישיבת מיר, ביקש דודי ראש הישיבה, הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, מהגאון רבי חיים קמיל זצ"ל שישים את עינו עלי. ואכן, נהפכתי לתלמידו המובהק של רבי חיים. הוא היה מורי ורבי לכל ענין, וכל דבר עשיתי על פי הוראותיו.

"פעם אחת הייתי צריך לטפל באיזה ענין שהתעורר, ואכן עשיתי זאת על הצד הטוב, וכדרכי לאחר התייעצות עם רבי חיים. אבל, למתבונן מבחוץ נראה היה ממה שעשיתי, שבמהלך העניינים נפגע בחור אחד, שהיה מעורב בסיפור. למחרת, עוד לפני תפילת שחרית, קורא לי ראש הישיבה רבי אליעזר יהודה כשפניו חמורות, ואומר לי: 'שמעתי עליך שעשית דבר חמור של פגיעה בבין אדם לחבירו!'. התנצלתי ואמרתי: 'כל מה שעשיתי היה על פי ההוראות של מורי ורבי'. נחה דעתו של ראש הישיבה, ויצאנו להתפלל".

וכאן פנה רבי נתן צבי אל הבחור ושאל אותו: "מה אתה חושב, שלרבי אליעזר יהודה לא היה מה לעשות לפני התפילה חוץ מלברר את הענין הזה? היה לו משום מה זמן פנוי באותו בוקר? ... אלא שהענין של פגיעה בעניינים של בין אדם לחבירו טעון טיפול דחוף, עד כדי כך שלא ניתן לדחותו עד לאחר תפילת שחרית, ולפני שהוא ברר את הענין הזה, הוא לא יכל אפילו לגשת להתפלל!".

הבחור התרגש עד מאוד. אז הוכיחו רבי נתן צבי בנועם: "אז מה יהיה איתנו? ... רבי נתן צבי סיים את דבריו ולא הוסיף מילה. הבחור הוריד את ראשו במבוכה, כשהוא מבוייש נוראות להיות מוכח כך לפני שלושה תלמידי חכמים. הוא יצא מהחדר, ובאותו רגע פרץ רבי אריה פינקל בבכי מצמרר. "אוי לנו", אמר בדמעות, "כשהקדוש ברוך-הוא יבוא להוכיח אותנו, אלו בזיונות יהיו לנו!... הוא לא יגיד כלום, הוא רק יספר לנו סיפור דברים, הוא יראה לנו את מעשינו מול העיניים, כיצד נוכל לעמוד בפניו?!..."

ה'חפץ חיים' מתאר את 'קבלת פנים' למעלה

אני רוצה לסיים במעשה נפלא על רבינו בעל 'החפץ חיים' זצ"ל, ששמעתי ממש מכלי ראשון, מפי הרב שלמה אפשטיין זצ"ל, ששימש בקודש בהנהלת ה'חברה קדישא' בכפר חסידים, ובסוף ימיו בא להתגורר סמוך לבניו בשכונת מטרוסדורף בירושלים:

רבי שלמה זכה ללמוד בישיבת ראדין, עוד בחיי חיתו של הכהן הגדול מרן 'החפץ חיים' זצ"ל. אני זוכר כיצד נפגשתי עימו לראשונה בימי החנוכה, לפני כמעט שלושים שנה. התרגשתי מאד לפגוש פנים אל פנים יהודי שזכה לחזות בזיו פניו של 'החפץ חיים', והדבר הראשון שאמרתי לו היה: "שמעתי שזכיתם להימנות על תלמידיו של 'החפץ חיים'...". לא הספקתי להשלים את המשפט, ורבי שלמה נדדעזע עד מאד. "אוי!", "מחה בי", "איך אפשר לומר עלי כאלו מילים - 'תלמיד של החפץ חיים'?... נכון שהייתי מעט במחיצתו, אבל לומר שאני תלמיד שלו? הס מלהזכיר!"...

בכל אופן, ביקשתי ממנו לזכות אותי באיזה סיפור שראה אצל 'החפץ

האזינו עכשיו לשיעורי

הרה"ג רבי אריה זילברשטיין שליט"א

כ-5 דק' ביום וזכיתם ללמוד את ה'דף היומי בהלכה'

077-2222-666

או 4992*

"פנה ר' אברהם ריין לרבנית שטיינמן: 'איך הסתדרתם כל החורף בלי משכורת?'. השיבה הרבנית: 'החצילים נמכרו כל החורף בשוק מאד בזול, אז קניתי חצילים. וכך אכלנו חצילים כל החורף, חצילים לארוחת בוקר, חצילים לארוחת צהרים וחצילים לארוחת ערב"..."

השיעור החינוכי האדיר שלמדנו בעת הלוויית מרן רה"י הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ". "מה טיבם של שבעת הימים? אמר רב: אלו ימי אבילות של מתושלח, ללמדך שהספדן של צדיקים מעבין את הפורענות לבא" (סנהדרין ק"ח, ב). הקב"ה עיכב את גזר הדין של חורבן העולם, כדי שמתושלח הצדיק יוספד כהלכה.

ומקשים: הלא בדור המבול עסקינו, אנשי דמים ומרמה. מי מאנשי דור המבול הספיד את מתושלח, שלכן העולם עצר מלכת, עצר מלקיים את רצון ה' ודינו הנורא, במשך שבעה ימים??

ומשיבים חכמי המוסר: אמת ונכון, אנשי דור המבול לא הספידו את הצדיק, אך הבריאה עצמה, השמים והארץ וכל צבאם, כל בריאה ובריאה מבעלי החיים, כל צומח וכל דומם, הבינו אל נכון את גודל החובה להספיד, לבכות מרה על הסתלקותו של גדול הדור!!

ברוך הוא וברוך שמו, אנו לא אנשי דור המבול, חלילה, ואנו עצמנו, רבבות אלפי בני ישראל, נבכה את השריפה אשר שרף ה', בהסתלקותו של רבינו הקדוש הגא"ל שטיינמן זיע"א, רב רבנו, אבי הישיבות והכוללים, אביו של כל יהודי שרצה להתקרב להקב"ה. אך מלבד הכאב, היגון והצער האין סופי שלנו, של לגיונות שבט לוי, יושבי אהל ותופסי תורה, יחד עם כל כלל ישראל

בכל מקומות מושבותיהם, הרי הבריאה בעצמה זועקת כעת בקול נהי ומספד גדול!! כאשר הסתלקו תלמידי רבי עקיבא, נאמר בגמרא (יבמות ס"ב, ב) ש"והיה העולם שמים", לא רק עולם התורה שמים, אלא העולם כולו, פשוטו כמשמעו, היה שמים. הבריאה כולה עוצרת כעת מלכת ואומרת בצער, את דברי המקונן במסכת כתובות (ק"ד, א): "אראלים ומצוקים אחזו בארון הקדש, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש".

ארון אלוקים נשבה ונצחו אראלים את המצוקים, ונסתם לבם ועינם של ישראל, ורוח אפינו אשר אמרנו בצלו נחיה עד עת קץ גאולתנו, עזב אותנו לאנחות בעוון הדור. וכצאן ללא רועה נשארנו, וציון וירושלים תתן קולה על שקיעת שמש גבורתה וכיבוי אורה. מי יתנה תוקף האבדה אשר כולנו אבדנו, בהילקח מאתנו אור עינינו אשר האיר נתיבות בית חיינו, ושמשו יצא על פני העולם כולו, ועליו נשען בית ישראל.

אוי לה לספינה שאבד קברניטה!!!

...

רבינו הגדול מרן זיע"א ציווה עלינו בצוואתו המרטיטה, שכולנו בכינו בכי תמרורים כששמענו אותה, ש- "לא לכתוב שום מאמר עלי בעיתונים יומיים, שבועיים, חודשיים. מספיק תמונתי ולא כמו שרגילים לכתוב טובתם". בהוראת גדולי ישראל שליט"א, פירסמו כולם בכל זאת סיפורי מופת והוד על רבינו הגדול זצ"ל, אך אין ספק שעילוי הנשמה הגדול ביותר, כך סבר רבינו נשמתו עדן, הוא עסק התורה.

רק לפני מספר שבועות סיפר לי ידידי, מחכמי עירנו, הרה"ג רב"צ שטיינמן שליט"א, על הנהגות סבו מרן רשכבה"ג ראש הישיבה זצ"ל: "סבא סבור

שהענין הגדול ביותר לעילוי הנשמה הוא שבני המשפחה לומדים לעילוי הנשמה. ואכן, משפחתנו מתאספת ולומדים משניות יחדיו לע"נ הסבתא ע"ה. סבא סבור כדעת הגר"א ז"ל והמקובלים בענין אי כניסה לבית הקברות שלא לצורך גדול, אך כדי שלא יגידו ש'הרב שטיינמן לא עולה לקבר של רעייתו', כדי למנוע דיבורים ותהיות, אזי סבא עולה לקבר, ושם קוראים את פרקי התהלים הנהוגים. סבא מדגיש שלימוד התורה הוא הזכות הגדולה ביותר לעילוי הנשמה" [ואגב, לפני מספר שנים סיפרתי למרן הגראי"ל זצ"ל שבתקופת השואה הנוראה שלחו ראשי ה'יודנראט' שבגטו קובנה את ידידי מר יהודה ביליס שיחי' להציל ילדים יהודים ולהבריחם מתוך הגטו. הנער יהודה ביליס סחב על כתפיו, בתוך שק ירקות, ילד יהודי קטן והובילו אל מחוץ לגטו, לידי של כומר קתולי, שהעבירו לידיים נאמנות. 22 ילדים רכים ניצלו כך בזכותם של מר ביליס שיחי' ואותו כומר נוצרי, שחירף את נפשו למען הצלת הילדים מתחת ציפורני הקלגס הנאצי י"ו. לאחרונה נסע מר ביליס לליטא, ורצונו הכביר היה לומר קדיש לעילוי הכומר הנ"ל, במהלך טכס רשמי לזכרו של הכומר ובהשתתפות יהודים רבים ולהבדיל גם בני לא ברית. לפיכך שאלני האם אפשר לומר קדיש יתום לע"נ הכומר הלוז, ששם נפשו בכפו למען כ"ב מילדי ישראל היקרים. מרן הגראי"ל שטיינמן זיע"א חיך אלי חיוך גדול וענה: "קדיש לגוי יעזרו לו כמו כוסות רוח למת... ואפשר לומר קדיש על גוי, אך הקדיש לא יעזור לו"....]

עולם התורה חב את חייו למרן בעל איילת השחר זיע"א. רבבות הכרעות ציבוריות ופרטיות נחתכו בחזו"א 5 בנושאי האידישקייט, תורה וישיבות, וכהכרת הטוב למרן ראש הישיבה זצ"ל נביא מדברי תורתו, מתוך ספרי 'שלהי דקייטא' ומתוך קונטרס 'הליכות והלכות' ממרן זצ"ל, אותם פרסמתי בעבר, לפני למעלה מעשור, שהרי זה עילוי הנשמה הגדול ביותר למרן זצ"ל.

...

הורה מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל שראיית הים מעיר אחרת, כגון ראיית הים התיכון מגבעות העיר בני ברק ומישיבת פוניבז', נחשבת לראיה לענין הרואה את הים בתוך שלושים יום, דאין מברך שוב כשרואה את הים מקרוב. וכן הורה לי מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א.

הנה כתב השו"ע ריש או"ח שנגיעה בגופו במקומות המכוסים אשר יש בהם מלמולי זיעה, מצריכה נטילת ידיים. וכתב שם הכף החיים שכשנגע בגופו הרחוף ממימי הים ואין בו מלמולי זיעה באמצע אכילתו, דאין צריך נטילה. ואולם דעת מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל דגם כהאי גוונא צריך לשוב וליטול ידיו, כיון דלא פלוג רבנו, וכל הנוגע במקומות המכוסים שהדרך להיות בהם מלמולי זיעה צריך נטילה, אף שעתה אין בהם זיעה. ודכן משמע בהנהגות מרן בעל חזו"א זללה"ה, שהצריך נטילה ביום כיפור למי שנגע בתינוק, במקום שדרכו להיות מגולה אצלו, מכיוון שהדרך להיותו מכוסה. וכן מצינו לגבי טבילת אשה דלדעת הרמ"א ביו"ד סי' ר' מתכסה האשה בבגדה או בחלוקה בעודה במים ומברכת על הטבילה, ולדעת הט"ז שם אינה צריכה לכסות את עצמה, ולכתחילה צריכה לחבק ידיה על גופ', וכ' בששבה"ל שם דנראה דיש להזהר שלא ליגע בגופה עם כפות הידים, וע"ע חוט שני שם סי' ר' ובס' נשמת אברהם סי' ע"ד ובשו"ת בצל החכמה ח"ב סי' כ"ט.

בענין תפילה על קברי התנאים והאמוראים הקדושים זי"ע אמר מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל לאברך א' שתפילה אצל קדמונים מסוימים אינה מועלת לנו, כיון שאנו רחוקים מדרגתם העליונה והקדושה עד מאד. והדברים

המשך בעמוד הבא <<<

מתחילה עמד להדלקה פעם אחת בלבד, ולאחר מכן בטל מיניה שם כלי שמלאכתו לאיסור, ולכן סגי ביה יחוד היתר. הנה אף שבמקומות בני התורה התפשטה ההנהגה לקרוא ההפטרות בנביא על קלף כשר, מ"מ איתרע לרבים הנופשים אשר אינם מתפללים במקומותיהם לקרוא ההפטרות בלא ספר נביא על קלף כשר, והעיד מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שאין ענין להפטיר בנביא הנדפס בתוך נ"ך שלם יותר מהפטרות הנדפסות בחומש [וראה משנה ברורה סי' ס' סק"א וחזו"א או"ח סי' ס' ס"ק י"א].

עקיפת התור: מצוי לדאבוננו תופעה של לקיחת התור, כגון העומדים בתור המשתתף לכניסה למתקן מסוים בפארק ולפתע מגיחים אנשים שלא עמדו בתור ועוקפים אותו, ונשאל מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל איזה איסור עוברים אלו שעקפו את התור, והשיב שאמרו שהגר"ש גריינמן שאל את מרן החזו"א איש זצ"ל בזה, והשיב לו החזו"א שהוא פורץ בגדרו של עולם. ובס' אעלה בתמר הובא שהוסיף בזה מרן זיע"א את הדברים הבאים: מובא על הפסוק 'כקטן כגדול תשמעו' שאם קדם ובה לפניך דין פרוטה לא תסלקנו לאחרונה. ויש לעיין האם גם בשאר דברים צריך להקדים את העומד ראשון בתור. ועיין שו"ע י"ד סי' שנ"ד אם יש שני מתים בעיר אחת, דינן להוציא את המת שמת ראשון.

•••

ועוד נקודה אחת, חשובה עד למאד:

מרן ראש הישיבה זצוק"ל לימד את כולנו שיעור חינוכי אדיר מאין כמותו, בשעת ההלוויה, כשמאות אלפים הקשיבו בזעזוע לצוואתו הנוראה: "המצבה תהיה הכי זולה ופשוטה, לא לבזבז כסף עבור קניית מקום בבית הקברות שעולה ביוקר, אבל אם רוצים לתת צדקה - שיתנו, בלי קניית מקום..."

יהודי "פשוט", שרוצה מקום קבורה פשוט, בין אנשים פשוטים, בזול ובפשטות. וכולנו הרי יודעים שכך חי רבינו הגדול זיע"א את כל חייו.

אני זוכר, לפני שנים רבות, את הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל דורש בבית כנסת בפ"ת, ולידו ישב ר' אברהם ריין ז"ל, מראשי צא"י ומקים ישיבת כפר סבא, שמרן זצ"ל היה ראש הישיבה שלה. הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל סיפר את הסיפור הבא לפני ר' אברהם ריין, שאישר בנענועי ראש את הדברים: "חצי שנה לא הצליח ר' אברהם ריין להשיג משכורות לצוות הישיבה בכפר סבא. כעבור חצי שנה, הגיע ר' אברהם לרב אהרן לייב ובידו כל המשכורות של החורף.

רב אהרן לייב סירב לקבל את המשכורות. 'הרי הסתדרנו כל החורף גם בלי משכורת, אז בשביל מה לקבל עכשיו את הכסף?..."

"פנה ר' אברהם ריין לרבנית שטיינמן ושאל אותה: 'איך הסתדרתם כל החורף בלי משכורת?'. השיבה הרבנית: 'החצילים נמכרו כל החורף בשוק מאד בזול, אז קניתי חצילים. וכך אכלנו חצילים כל החורף, חצילים לארוחת בוקר, חצילים לארוחת צהרים וחצילים לארוחת ערב..."

בדור חייוני כל כך, בו מוסדות חינוך, גם מפוארים, בכל רחבי הריכוזים החרדים, מוציאים עשרות ומאות אלפי שקלים על הפועות ססגוניות, מופעי ראווה ויוקרה. בדור בו אנשים נאנקים תחת עול החובות רק כדי להרשים, להתעסק בחיצוניות מדומה, בהשחתת עצומה של כסף עבור כמה שיותר יוקרתי ומושך, מנקר עיניים וחדשני. בדור בו הבזבז והמוותרות נהפכו לאבן יסוד, חתונות יקרות, אירועים בסטיל, הכל לפי צו האופנה, הכל נוצץ, זוהר ועולה המון דמים יקרים, תרתי משמע, קיבלנו במסע ההלוויה שיעור אדיר בחינוך. למה? למה להוציא כסף על מצבה יקרה, כשאפשר לקנות מצבה פשוטה? למה לנקר את העיניים? למה להוציא כספים לחינם? הרי אנחנו בני תורה. הרי כולנו יודעים שלא ניקח את כל הביגוד וסלוני הפאר, התאורה והאופנה, הנוצץ והחיצוני, לעולם הבא. אז בשביל מה לבזבז על זה כל כך הרבה אנרגיה, כסף ומאמצים?! לא חבל על כל דקה מחיינו?!

וכששיעור החינוך הכל-כך נוקב הזה טפח לנו בפנים, כולנו פרצנו בבכי מטלטל, חסר מעצורים.

--- והיה זה שיעורו האחרון של מנהיג הדור והדרו. שיעור שהלואי ולא יישכח עד עולם!!

יתבארו על פי מה שכתב הפרי מגדים או"ח סי' תקפ"א, דאנו מתפללים אצל קברי הצדיקים כדי שימליצו טוב בעדנו, ולפי"ז י"ל דצדיקים וקדמונים אלו לא ימליצו כ"כ בעדינו, כיון שאנו הקטנים רחוקים כרחוק מזרח ומערב מהשגותיהם והם לא הורגלו בקטנות בקשותינו ודרגתנו, אשר לא הייתה כמותה בבני דורם.

וכידוע שכשחלה מרן הגרי"ז בריסק זי"ע שלח את מרן הגראמ"מ שך זי"ע, יחד עם מנין חבר תלמידי חכמים מופלגים, וביניהם גם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, להתפלל על קבר הרשב"י זי"ע ועל קבר מרן הבית יוסף זי"ע. ואמר מרן הגרי"ז זצ"ל שאביו הגר"ח הלוי זצ"ל המליץ בעדו לעלות על קבר רשב"י וקבר מרן הבית יוסף ז"ל, כיון שהוא רבן של ישראל וכל ישראל הולכים לאורו הגדול בחיבוריו 'בית יוסף' ו'שולחן ערוך', ועל כן התפילה בקברים אלו מתקבלת טובא.

- אמר מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ששמע ממרן החזו"א זצ"ל שענין ההליכה להתפלל בקברים הוא מפני דיש שם השראת השכינה, אך בהליכה לסתם קברים, ואפילו בעליה לקברי ההורים, אין ענין להתפלל [א"ה: המקור להשראת השכינה על קברי הצדיקים הוא בפירוש הגר"א ז"ל לתיקוני הזוהר וכן כתב הגאון החיד"א בשם מדרש, וע"ע בארוכה בספרי שלהי דקייטא סי' [טד].

- סיפר מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל: שמעתי שבעל החזו"א איש זצ"ל כשהיה בבית הקברות בצפת, התעכב סמוך לקברו של מרן הבית יוסף יותר מאשר התעכב בסמוך לקבר האריז"ל. והוסיף מרן הגרא"ל זצ"ל וביאר (כמובא בס' אעלה בתמר, שיעורי חומש): "יתכן שעשה כך כיון שהוא התייגע מאד בדברי הבית יוסף, ואילו בדברי האריז"ל הוא התייגע פחות, ומשום הכי הרגיש שיש לו יותר שייכות לבקש בקבר הבית יוסף ז"ל מאשר בקבר האריז"ל הקדוש".

- לפעמים ישנם המקלים לעצמם יותר וקמים מעט מאוחר ומספיקים לקרות קריאת שמע לפי זמן הגר"א ז"ל. ואכן העיד מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שמרן החזו"א הכריע דהעיקר הוא כשיטת הגר"א והגר"ז ז"ל [וכן העיד מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, ס' אעלה בתמר. וכן הוא בס' אורחות רבינו שדן מרן הגרי"ז קניבסקי זצ"ל קמיה מרן החזו"א זצ"ל אמאי לא אמרינן דספק דאורייתא לחומרא לענין זמן קריאת שמע, האם הלכה כהמגן אברהם או כהגר"א והגר"ז, ואולם הבין הוא מהחזו"א שדעתו נוטה דההלכה כדעת הגר"א והגר"ז, וממילא אין כאן מקום לדין ספק דאורייתא].

-העיד מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שהמתפלל שמונה עשרה עם השליח ציבור, דיכול הוא להפסיק ולשמוע ברכת כהנים. הנה לעיתים ניתן להתפלל שמונה עשרה במתינות במישוב ולא במעומד, כגון הטסים במטוס וכדו' (או הנוסעים ברכב ואינם יכולים לעצור בדרכם ולהתפלל במתינות מטעמי סכנת דרכים וכו') ואם ימתינו, יעבור עליהם זמן תפילה), הורה מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שעדיף להתפלל שמונה עשרה במתינות במישוב, מאשר שמונה עשרה במהירות במעומד.

-כלי שמלאכתו לאיסור' בנריות לשבת קודש: הנה הנוסעים לשבתות בימי 'בין הזמנים' למקומות שאינם ביתם, לוקחים עימם נריות לצורך הדלקת נרות ש"ק, שהם נר בתוך פח, ואחר השימוש בהם משליכים אותם לאשפה. והנה הרוצה לבטל כלי שמלאכתו לאיסור עליו לעשות בו מלאכה בגופו, וכמו שכתב הרמ"א בס' ש"י סעיף ז' לגבי כוס של מעות, דבעינן לבטל את המעשה הראשון שלא יוכל ליתן בו מעות ויפתחנו מלמעלה, ופירש הגר"א בביאורו דהוא לפי דאתי מעשה ומבטל מחשבת הייחוד, והמעשה שעשה בו מעיקרא שהניח בה מעות, אך במחשבה בעלמא לא סגי לבטל מעשה, והובאו דבריו במשנה ברורה שם ס"ק כ"ו.

ולפי"ז הקונה למשל ארנק חדש ונתן לבנו הקטן את הארנק הישן בכדי לשחק בו, אכתי יש עליו תורת כלי שמלאכתו לאיסור ויאסר על הגדול לטלטלו כי אם לצורך גופו ומקומו. ובכלי הנ"ל, היינו נריות שעומדות להדלקה חד פעמית ולאחר מכן זורקים אותן לאשפה, הורה מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל דבזה מהני שייחודו לשימוש המותר והווי כלי שמל"ה, כיון דכבר

העומדים בתור המשתתף לכניסה למתקן מסוים בפארק ולפתע מגיחים אנשים שלא עמדו בתור ועוקפים אותו, ונשאל מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל איזה איסור עוברים אלו שעקפו את התור

"איך למרות הסיכון והמתקפה, נותרנו בחיים?" הם עמד בהיכל, היה ניתן לחתוך את המתח בסכין. רק ר' חיים שמואלביץ מרעים בקולו החוצב: "שרדנו את אותו ליל זועות בשלום, בזכות אשה אחת, שישבה עמנו במקלט!!!"

נתגבר על הקושי האישי והצורב, ולמרות קיומו נמחל ונסלח זה לזה, כי המחילה היא מפתח רב עוצמה לשנות כל גזר דין, לפתוח לכולנו חיים חדשים ומאושרים!

מתבלבל מרוב בעתה. הוריהם ישנים בתורנות על מזרנים דלוחים, בליל אנושי צפוף בתנאים ירודים במיוחד. העם היושב בציון, קומץ יהודים שרובם אודים מוצלים מאש, היה נתון בפחד שאינו ניתן לתיאור. מעליהם, כרע רבץ האיום של כל מדינות ערב, שתקפו כמו זאבים השוחרים לטרף את הכבשה האומללה...

שכונת בית ישראל הותקפה בעוצמה כפולה ומכופלת. כשכונת גבול, הייתה נתונה במתקפה בלתי פוסקת, ששיתקה את החיים בה. התריסים מוגפים, החנויות נעולות, השקט השורר ברחובות מופר רק משריקות הפגזים העפים היישר מלועי הטנקים הירדנים שמעבר לגבול, שלא פסקו להמטיר על השכונה אש וגפרית, בלי רחמים ובלי הפוגות, מתוך מטרה להכניע וכמה שיותר מהר... במקלט קטן וטחוב מתחת מבנה ישיבת מיר, הצטופפו בני הישיבה וראשיה, לצד המשפחות המתגוררות בשכונה. בני הישיבה ניסו להגביר את קול התורה במקלט, אך הלמות הפגזים ורעמי התותחים גברו עליהם בהרבה...

מדי פעם נשמעו קולות נפץ עזים, שהעידו כי פצצת ארטילריה נוספת נחתה על מבנה כלשהו. הפה מלמל תחינה כי אין נפגעים, והלב הבין כי נגרם נזק לא פשוט. המבנים מסביב הלכו והתעטרו בחורים ובפרצות, עדות אילמת לנזק שמחוללים הפגזים הישירים... בתוככי המקלט, כבר הגיעו עדויות אמינות כי גם מבנה הישיבה ניזוק. בניסים לא נמנו נפגעים בנפש, אך העובדה כי הישיבה משמשת מטרה חרידה כל לב.

אך באותו הלילה, המצב החמיר שבעתיים. ללא הפוגה לרגע בודד, התקיפו הירדנים במטר עז של פצצות את שכונת 'בית ישראל' ומבואותיה. התותחים השליכו מאות פצצות מדוייקות אל עבר השכונה, בטבורה נמצא המקלט... מפלס האימה במקלט שבר שיאים.

בני הישיבה לצד תושבי השכונה, רבנים נשואי פנים לצד סוחרים וכובסות, היו נתונים בחרדה עד כדי שיתוק. איש לא יכול היה לעצום עין, המקלט רעד מעוצמת ההפצצות וכל יושביו נעו בתוכו ברעדה... אין ליהודים על מי להישען, אלא על אביהם שבשמים. בני הישיבה החלו להתפלל בדמעות, נשות השכונה לא הוציאו את עיניהן מספר התהלים. יש שקיבלו על עצמם קבלות טובות רבות, ויש שליבם פרפר באימה ולא יכלו לזוז. הצד השווה שבכולם, שזעקה אדירה לבוא עולם בקעה מפייה ומכל אבריהם: "אנא השם הושיעה נא!". לפרקים היה נראה כי המקלט כולו מתמוטט על יושביו, וזעקות 'שמע ישראל' החרידו את האווירה...

אנשים כבר לא האמינו, כי הלילה הזה יסתיים בעודם בחיים. 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם', התחזקו בביטחון, על אחת כמה וכמה כשמאות פצצות מופנות לעברם, בניסיון להכניע את קירות הבטון של המקלט הקטן. היו רגעים של קבלת עול מלכות שמים משותפת, לצד רגעים של תפילות בוקעות רקיעים באווירת יום הדין... לבסוף, עלה השחר, ולקראת הבוקר פחתו ההפצצות. עוד כמה לילות נאלצו כולם להתכנס במקלט, אך המלחמה הלכה ונרגעה עד שפסקה כליל. אבל ליל האימה במקלט, היה עבור כל משתתפיו טראומה שלא תישכח במהרה, הותיר בלבם חותם שלא יימחה לעד!

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"יעתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם" ... (בראשית מ"ה, ה')

פרשת השבוע פותחת במפגש הטעון והמרגש בו יוסף מתגלה לאחיו. מדי שנה, בשמיעת הפסוקים בהם מתארת התורה את המפגש, אנו עומדים משתאים מול גדלות מידותיו של יוסף. הן האחים שנאו אותו, קינאו בו ודרשו את רעתו. במו ידיהם השליכו אותו לבור מלא נחשים ועקרבים, ובנס - יצא משם חי ונמכר כעבד בזוי לקבוצת סוחרים ערבית. היש פגיעה גדולה מזו מצד אחים קרובים? והנה, כאן ניתנה לו ההזדמנות להשיב להם כגמולם. הן הם זקוקים לו נואשות, בידיו להכריע אם יהיה להם מזון אם לאו, אם ישובו לאביהם בהרכב מלא או בניכוי אחד האחים. כאן ההזדמנות לנקום, כאן הרגע המתאים ללמד לקח!

אך יוסף לא נוהג כך. הוא מנחם, מרגיע, מדבר על לבם. מבקש שלא יתביישו, מתרץ את מעשיהם, מגן על כבודם האבוד. הוא מבקש שלא יתרחקו, שלא ירגישו שלא בנוח, שלא יחשו שעשו משהו שלא כשורה - ההיפך, הוא מוכיח להם כי כך רצתה ההשגחה העליונה לסובב את הדברים, כדי שהוא יציל את העולם כולו מחרפת רעב. המהלך של יוסף, מעבר להיותו מסעיר לב ומעורר רגשות, הוא הוראת חיים עבורנו. פעמים אנו נפגעים בצורה קשה, פעמים זה בא מהאנשים הכי קרובים לנו, פעמים זה מרגיש בלתי נסלח. ככה פלוני אמר עליי? כך התייחס לדבריי? האם באמת אני אשתוק לו על מעשיו שכה פגעו בי? כן, בוודאי. זה לא קל, אבל זה כל כך חשוב, ומאוד משתלם!

למחול ולסלוח, זה לא רק חשוב, זה גם מאוד כדאי. כמה היינו רוצים לעשות איפוס לחטאים שלנו, להתנקות, להזדכות, לקבל נפש חדשה נקיה ונוצצת. ליום הכפורים אנו מתכוננים בציפיה, לקראת יום החופה אנו מתרגשים בחדווה, וכל ימינו אנו אומרים 'מי יתן לנו עוד הזדמנויות כאלה', שמוחקות את העבר ופותחות שער לעתיד טוב יותר...

והנה, כדאי לנו מאוד לדעת ולזכור: ההזדמנויות האלה עשויות לקרות כל יום, בכל רגע. ברגע בו נשלח חץ ישירות ללב, חץ שפוגע, שובר, מכאיב ומרסק, אך האדם מחליט כי למרות הקושי הרב, למרות החור שנפער והכאב המפלח בכל חדרי הלב, אני מוחל וסולח, מוחק ומעביר הלאה - באותו רגע נמחלים ונמחקים כל חטאיו, באותו רגע הוא זוכה להיות דומה לתינוק שנולד נקי מכל חטא ועוון, פותח לעצמו חיים חדשים, נקיים... נוצצים... "המעביר על מידותיו", מגלים לנו חז"ל מטמון רב ערך, "מעבירין לו על כל פשעיו". דווקא בגלל שכל כך קשה לעבור הלאה ולמחול - מחכה לנו שכר כביר ורב ערך: מחילת עוונות מלאה, ההזדמנות לפתוח חיים חדשים ונקיים!

הבה ננסה לגלות ולמצוא את ההזדמנויות האלה, לזהות את הרגעים הקשים והכואבים ולא להתבלבל למרות הקושי, אלא לנצל אותם, עם כל היכולת, עם כל העוצמה. כי המחילה היא מפתח לחיים חדשים ומאושרים!

חרדה וזעקות מלחמה...

שכונת בית ישראל בירושלים, עיצומה של מלחמת ששת הימים. השכונה התוססת והססגונית כמו קפאה לתוך עצמה, התעטפה בדומיית אימה, בתוככי המקלטים המוגנים נראו מחזות קורעי לב. ילדים רועדים מפחד, דיבורם

איך שרדנו את התופת?

עם תום המלחמה, באחת ההזדמנויות בהן עורר ראש ישיבת מיר, הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, את קהל שומעיו, פתח ואמר: "זוכרים את ליל האימה במקלט? זוכרים את זעקות האימה, את החרדה הקיומית, את קריאות ה'שמע ישראל', את סכנת המוות המוחשית?". השאלה היתה רטורית. אין מי ששכח, אין מי שרושם ליל האימה חלף מלבו. "כפי שבנין הישיבה הותקף ונהרס בחלקו, כפי שכל הסביבה הפכה עשנה, זה היה יכול לקרות חלילה גם לנו. בזכות מה ניצלנו מן התופת? איך למרות הסיכון והמתקפה, נותרנו בחיים?". הס עמד בהיכל, היה ניתן לחתוך את המתח בסכין. רק רבי חיים מרעים בקולו החוצב: "שרדנו את אותו ליל זוועות בשלום, בזכות אשה אחת, ישיבה עמנו במקלט!!".

הציבור האזין מופתע. מי היא זו האשה הזו? בזכות מי ניצלו כולם? רבי חיים לא מותיר מקום לסקרנות: "במקלט הייתה גם אשה אחת, כובסת העמלה קשות לפרנסתה. כשכולם צעקו וזעקו בפחד ושותקו למקומם באימה, היא זעקה מעומק לבה: 'רבונו של עולם, כבר יותר משני עשורים אני לבד, מאז עיגן אותי בעלי ונמלט בלי להותיר לי גט, עם ילדים קטנים וללא פרנסה. נותרתי מתמודדת עם חיים אומללים ועלובים, בודדים וכואבים, בהם הייתי מטרה קלה לכל מי שניסה להרע לי, בהיותי אשה בודדה ללא משען ועזרה, ללא אוזן קשבת וללא כתף תומכת... אספתי בחיי רבבות

טרוניות וטענות מוצדקות מאין כמותן, על בעלי שעזב אותי לאנחות, על סביבתי שלא הבינה ללבי, על אנשים שהזיקו לי ביודעין גם מתוך רוע לב. אך ברגע הזה, כשחיי וחיי המקלט כולו תלויים מנגד, הריני מוחלת וסולחת לכל מי שחטא ופשע כנגדי ומבטלת כל כעס שיש בלבי, ובזכות זאת, אבא הטוב שבשמיים, תבטל את כעסך מעלינו וזכנו לצאת מהלילה הזה בחיים!".

הקהל האזין מרותק והמום, לדברי רבי חיים שציטט את דבריה המזעזעים של אותה אשה. אך רבי חיים הוסיף מיד: "שוו בנפשכם מה התרחש בשמים באותם רגעי אימה! ראו מלמעלה אשה אומללה, שלמרות כל הקושי מוחלת לכולם בלב שלם! ראו אשה המקריבה את רבבות הכאבים והמצוקות שנגרמו לה על ידי אנשים, למען החיים של כולנו. אין ספק כי בזכותה בלבד ניצלנו, בזכות מחילתה האמיצה והאצילית!".

רבי חיים סיים את דבריו הנוקבים, ולקהל השומעים נותר המסר חקוק לכל החיים: דווקא הפגיעות הקשות ביותר, הטענות הנכונות ביותר והטרוניות המוצדקות ביותר, הן הן מפתח לחיים! הכלי הטוב ביותר לפתוח שערי שמיים, המעניקות הצלה וחיים!

בתקופה בה אנו חיים, תקופה טרופה מלאת פחדים, כדאי מאוד להכיר ולהשתמש בכלי העוצמתי הזה. נכון, לפעמים נפגענו בצדק, באופן קשה, בצורה לא הגונה. אך דווקא לכן, מחילתנו היא המפתח והכלי והדרך, למחוק את כל הגזירות העומדות כנגדנו, את כל הקשיים המצפים לנו, ולהעניק לנו חיים חדשים, בטוחים ומאושרים!

לעולם לא נדע אלו גזירות קשות קרענו מעלינו, אלו צרות איומות ביטלנו מעל משפחתנו, כמה אסונות מנענו במחילתנו. המחילה שלנו יכולה להציל את כל אחד מאתנו, היא יכולה גם להגן על כולנו. הבה נתגבר על הקושי האישי והצורב, ולמרות קיומו נמחל ונסלח זה לזה, כי המחילה היא מפתח רב עוצמה לשנות כל גזר דין, לפתוח לכולנו חיים חדשים ומאושרים!

'מקווה שהאדמה תבלע אותי'...

אך נכנסים לשכונת 'מאה שערים' בירושלים, ומיד רוח ירושלמית חמימה מרעידה את מיתרי הלב. הבתים נמוכי הקומה לצד האנשים הגדולים שהילכו בסמטאות, ניחוח החלות מהמאפיות הייחודיות לצד ריח המאכלים המסורתיים, מראה הילדים הרכים והזכים המשתובבים בחצרות, כשלצדם יהודים מבוגרים מתהלכים על מקלם, מבטאים על קצה המזלג את האווירה הייחודית, התוססת והאהובה שמגלמת השכונה...

אך לא תמיד הייתה השכונה עליזה ותוססת כל כך. לפני יותר ממאה שנים, כאשר רוב הציבור היהודי רוכז בתוככי העיר העתיקה, נעשה מאמץ רב להרחיב את ההתיישבות היהודית אל שכונת מאה שערים וסביבתה. קהילות שונות שרצו לעודד את ההתיישבות במקום, רכשו חלקות קרקע במחירים זולים, בנו עליהן בתים, והחכירו אותם בתשלום סמלי או השאלו אותם בחינם ליהודים שביקשו להתגורר בבתים הללו.

כך הוקמו 'מיני שכונות' כמו בתי נייטין, בתי וייטנברג, בתי אונגרין, בתי אורנשטיין, ועוד. קשה להאמין בזמננו, אך באותם ימים ניתנה לאנשים זכות לקורת גג בירושלים רבתי חינם אין כסף. כל מה שנדרש מהם, הוא להשתתף בפעילויות הקהילה - כמו שיעורי התורה, להגיע מוקדם לשעות התפילה הקבועות, וכיוצא באלה. באחת מהשכונות הללו, התגורר גם זקני, הרב דוד בטלמן זצ"ל. ר' דוד היה יהודי עובד השם משכמו ומעלה, מחנך בחסד עליון, דייקן ומסודר. אין פלא כי עמד בהצלחה בדרישה להקדים לבוא לבית הכנסת לפני התפילה. אם כולם נדרשו להגיע כעשר דקות לפני התפילה, הרי שמעולם לא קרה שהוא לא התייצב כרבע שעה ויותר, לפני שעת התפילה... כגבאי בית הכנסת שימש יהודי שמאורעות החיים הפכו אותו לנרגן וקצר רוח. הוא נחשב אדם קשוח, שניהל את בית הכנסת ביד רמה, תוך הקפדה על דיוק בזמנים ועמידה בדרישות. המתפללים ידעו על אופיו זה של הגבאי, והשתדלו להימנע מהיתקלויות עמו, בפרט בנושאי האיחורים לתפילות... לימים חלה ר' דוד במחלה קשה, והקושי להתארגן בשעת בוקר מוקדמת, גרם לכך כי הגיע לתפילה בתחילתה או באיחור מה, בניגוד לנדרש להגיע עשר דקות לפני התפילה. לא היה זה מחוסר רצון, אלא מתוך החולי שהכביד מאוד על ההתארגנות בבוקרו של יום.

והנה, אך מסתיימת התפילה, ניגש אליו הגבאי ושופך עליו מקלחת צוננת: "האינך מתבייש? וכי זו צורת התנהגות לאחר לתפילה כאילו לא קרה כלום? והלא אתה מקבל מאתנו דירה חינם אין כסף, כל מה שמבקשים ממך הוא להתייצב מוקדם לתפילות בבית הכנסת! נראה לך סביר שתגורר בדירת לחם חסד?". ר' דוד השפיל עיניו בבושה. לא ששיער שהגבאי ידרוש בשלומו ולסיבת איחורו המוצדקת, אך בוודאי לא ציפה לשיחת מוסר רושפת אש כלפיו, לעיני כל הקהל. הגבאי לא נרגע, והמשיך להצליף: "זו חוצפה איומה, שאי אפשר לעבור עליה לסדר היום! הנה לנו עוד אברך צעיר, עוד לא בן שלושים", אמר והצביע על רבי דוד המסמיק ומחוויר חליפות, "שלא יודע מה זו מחויבות, ואין לו ערכים לזמן המדויק!".

הגבאי הוסיף לירות בו חיצים מילוליים פוגעניים, וכל אותה עת מושפל רבי דוד לעיני כל ואינו עונה דבר. ידוע ידע, כי גם אם יצטדק ויאמר שהיה חולה - הדבר לא ישכך את זעמו של הגבאי הקשוח, ובוודאי לא יתרום להרגעת המהומה. בלית ברירה נאלץ לעמוד כאחרון הנאשמים ולשמוע את נאצות הגבאי, המשפיל אותו לעין כל בהאשמות חמורות אך נטולות שחר... הגבאי סיים את שיחת המוסר החוצבת, הלך להכין לעצמו כוס תה להרגיע את מיתרי הקול שהתאמצו מעל ומעבר... רבי דוד נותר מושפל, מקווה שהאדמה תבלע אותו מרוב בזיון...

חלפו מספר דקות, והנה, שוב שב הגבאי להיכל בית הכנסת. "רבתיי!", הכריז בקול רם, "הסתיים מלאי התרופות שלי, ואני צריך ללכת לבית המרקחת בעיר העתיקה לרכוש תרופות חדשות, אך אין לי כח. מי שיכול לעשות עבורי טובה וללכת במקומי לעיר העתיקה - נא יודיעני!". בית הכנסת כבר החל להתרוקן, רבי דוד היה מהאחרונים שעוד גללו את התפילין, ולא רחוק ממנו ישב הגבאי ושתה מכוס התה בשלוות בוקר. אך סיים רבי דוד לגלול את התפילין, והנה הוא ולא אחר ניגש אל הגבאי. "בוקר טוב", אמר בלבביות, "אני יכול ללכת להביא את התרופות. הבה לי בבקשה את המרשם ואסור לבית המרקחת, כדי שיגיעו התרופות הנחוצות בזמן".

מתי המעט שנותרו בבית הכנסת, הביטו בר' דוד בהתפעלות מהולה בהערצה. הלא טרם חלפו דקות ספורות מאז נזף בו הגבאי לעין כל, ביה אותו והשפיל את כבודו לעפר, והנה רבי דוד - הוא ולא אחר - המתנדב לסייע לו ולהביא לו את התרופה ממרחקים במאמץ לא פשוט! אך הגבאי לא שת לבו לכל זאת. "הנה", אמר בפשטות, "זה המרשם, וזה הכסף עבור התרופות. תקנה ותביא לי הביתה, בסידר? ועוד פעם לא לאחר!", שב והזוהר... ר' דוד יצא לדרכו בריצה, על אף מחלתו. כחצי שעה של ריצה רגלית לבית המרקחת, ועוד חצי שעה הדרך חזרה. יותר משעה של מאמץ, למען יהודי שפגע בו אנושות אך לפני שעה קלה. מכל מתפללי בית הכנסת, דווקא ר' דוד הוא שיצא לדרך, הוא שהעניק את מיטב עתותיו למען הגבאי שניזף בו, הוא שרץ בזריזות למען מי שהשפיל אותו ופגע בו בצורה כה קשה, וללא כל סיבה! כשחזר, רגע אחרי שהעביר את התרופות ליעדן, פגשו אותו כמה מתפללי

"ריבוננו של עולם! בראת לי לב כדי שאוהב אותך בכל ליבי, עד עתה לא יכולתי לאהוב אותך בכל ליבי כי במחצית מליבי אהבתי את בני יחידי, עתה לאחר שברצונך לקחת אותו ממני, שוב יכולה אני לאהוב אותך בכל ליבי..."

ההספד שנשא החפץ חיים על בנו

הרב ישראל ליוש

"לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזוב את אביו ומת" (בראשית מ"ד, כ"ב)
"והיה כראותו כי אין הנער ומת..." (בראשית מ"ד, ל"א)

אצל יוסף, והוא רואה שלבנימין לא ארע דבר גם כשהוא ללא אביו, אזי הוא מנסה לשכנע את יוסף שאינם יכולים לשוב אל אביהם ללא בנימין, בגלל צרת אביהם יעקב, הרי נפשו של אביו קשורה בנפשו של בנימין, "והיה כי יראה כי הנער איננו אתנו תרד שיבתו ביגון שאולה". את הכל כבר סבל יעקב, מריבות עשיו, צרת לבן, אפי' את מותו כביכול של יוסף הוא עוד סובל, אבל אם ידע שבנימין נשאר בבית האסורים לבדו, את זאת הוא כבר לא יסבול, הוא עלול חלילה למות. וכאשר שמע זאת יוסף הוא כבר לא יכול להתאפק ונתגלה לאחיו.

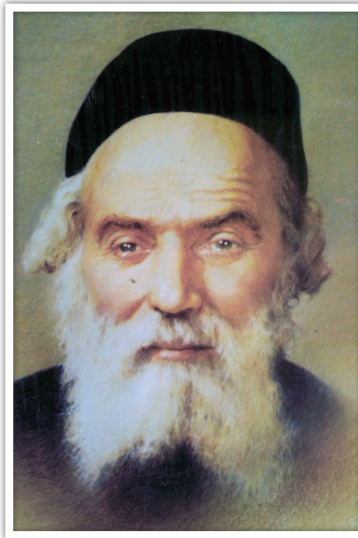
...

יעקב אהב את יוסף מכל בניו, לאות אהבתו הוא אף עשה לו כתונת פסים. שנים רבות הוא ביכה את מותו - כביכול, ומיאן להתנחם, והנה הוא מתבשר שהוא חי והוא מלך במצרים, ומרוב געגועים אליו, על אף גילו המבוגר, הוא לוקח את רכשו, מקנהו וכל אשר לו, אוסף את כל משפחתו וממהר לראותו בטרם ימות. וכאשר כבר מגיע הרגע הנכסף - פגישת יעקב ויוסף, האב והבן האוהבים, שזיו איקונין שלהם דומה, יוסף נופל על צווארי אביו ובוכה, ואילו יעקב לא עושה כן אלא קורא קריאת שמע...

הלא דבר הוא! שנים של עצבות וגעגוע מגיעות אל קיצן! הדבר הטבעי ביותר שיעשה יעקב הוא שיחבק אף הוא את יוסף ויבכה גם מרוב התרגשות, אבל לא, הוא מחליט לקרוא באותם רגעים מרגשים קריאת שמע.

את התנהגותו של יעקב נוכל להבין על פי הספור שסיפר מרן החפץ חיים בהספדו על בנו אברהם, שלמגינת לב נפטר בהיותו צעיר. וכך הוא סיפר: בגזרות ת"ח ות"ט, כאשר אלפי יהודים נהרגו על קדושת ה', הייתה אשה אחת שהיה לה בן יחיד, והוא נהרג לעיניה ע"י הרשעים. היא עמדה ליד גופת בנה יקירה, מחמד לבה, פרשה ידיה לשמיים ואמרה: "ריבוננו של עולם! בראתי לי לב כדי שאוהב אותך בכל ליבי, עד עתה לא יכולתי לאהוב אותך בכל ליבי, כי במחצית מליבי אהבתי את בני יחידי, עתה, לאחר שברצונך לקחת אותו ממני, שוב יכולה אני לאהוב אותך בכל ליבי". "אף אני" - אמר החפץ חיים - "רוצה אני לאהוב את ה' בכל ליבי, אך בשר ודם אנוכי, וטבעו של עולם שאב אוהב את בנו ומרחם עליהם, ולכן חילקתי את אהבת ליבי בין כל ילדיי, עתה לאחר מות בני, התפנה חלק נוסף לאהבת ה'".

אם כן, נוכל לומר שזו הייתה כוונתו של יעקב בקריאת 'שמע ישראל' בפגישתו המרגשת עם יוסף. הוא כביכול אמר בזה להקב"ה: 'כאשר חשבתי שיוסף איננו, התפנה מקום בלבי לאהבתך, והנה עתה אני נפגש שוב עם יוסף ואהבתי אליו שבה, אך עם כל זה אני מכריז בקול גדול: 'שמע ישראל ה' אלוהינו... ואהבת את ה' אלוהיך בכלך לבבך...' - אהבתי אליך, ה' יתברך, לא תמעט בגלל אהבתי החוזרת אל יוסף, אלא אדרבה את כל רגשות האהבה העמוקים שאני חש עתה כלפי יוסף, אני מפנה אף אליך, בכל לבבי, בכל מאודי ובכל נפשי'.

מעשה באדם שפרנסתו הייתה בדוחק. בצר לו, כאשר לא מצא כל פתרון אחר, החליט להצטרף לחבורת גנבים ובכך יביא טרף לביתו. בימים הראשונים עבר קורס מזורז במקצוע החדש, והכלל הראשון אותו למד הוא, שאם חלילה ייתפס, אל לו למסור אף פרט של מי מבני החבורה, ואף אם יסרוהו בייסורים קשים, אסור לו לומר בשום פנים ואופן מי שלח אותו ולאיוזו חבורת גנבים הוא משתייך.

ואכן מאשר יגורו בא, כנראה שהוא לא היה גנב מספיק מקצועי, והוא נתפס ע"י שוטרי העיר, הם כמובן חקרו אותו, והוא כמו חייל נאמן שמר על הכללים, ולא אמר מילה על החבורה אליה הוא משתייך. גם המכות הנוראות והעיניניים הקשים שעבר, לא הצליחו לפתוח את פיו, הוא מילא את פיו מים ולא סיפר מאומה.

או אז החליטו השוטרים להשתמש עם הנשק האחרון כדי לחלץ מפיו מידע, הם הביאו את בנו של הגנב הטרי, ולעיני אביו הם ייסרו גם אותו, הצליפו בו מכות נמרצות

ואמרו לאביו שכל עוד הוא לא יסגיר לידם את רשימת כל בני חבורת הגנבים, הם ימשיכו להכות את בנו. את זאת כבר לא יכול היה לשאת, ומיד גילה להם את כל פרטי הגנבים. לאחר שהשתחררו ונפגשו שוב חבורת הגנבים, שאלו אותו: "מדוע לא עמדת בכללי היסוד של החבורה, וגילית לשוטרים את הפרטים שלנו?". השיב להם: "אמנם קיבלתי על עצמי לעמוד אפילו בעיניניים קשים, ואכן בעינינו גופי עמדת בגבורה, אך את ייסורי בני לא יכולתי לשאת".

עפ"ז נבין את דברי יהודה אל יוסף: בתחילת דבריו כאשר הוא מסביר לו מדוע לא הסכימו להיענות לבקשתו ולהוריד אליו את בנימין, אומר לו יהודה: "לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזוב את אביו ומת", ומבאר רש"י שדאגתם הייתה שבנימין ימות. כי הרי בקשתו של יוסף הייתה לראות את בנימין, ולזאת הם עונים לו, כי לא בטוח שהוא יזכה לראות אותו, כי אם יעזוב את אביו הוא עלול למות בדרך. ואילו בהמשך דברי יהודה, כאשר בנימין כבר

<< אב"ד סאנטוב | המשך מעמוד 5

בלי בתי עיניים - הולך ברגליו בלי להיעזר במקל - והוא חי ובריא, עם ראש צלול... ממשיך ר' יחיאל ומספר: "אחרי שמסרתי ל'חפץ חיים' את הטלית ותפילין, עזרתי לו להוציא את הטלית מהנרתיק, והבחנתי שהיה שם גם גארט"ל [אבנט] ארוך. ה'חפץ חיים' לבש את הגארט"ל, וסבב עצמו בו כמה פעמים, כי הוא היה ארוך מאוד.

אחר כך שאלנו את ה'חפץ חיים' למה הוא לובש גארט"ל, וסיפר לנו שלפני שנים - בעודו מסתובב על פני העיירות כדי למכור את ספריו - יצא שפעם אחת היה לו יארציט, ואז נכנס במקרה לכפר חסיד, והתפלל שם לפני העמוד, והחסידים נתנו לו גארט"ל שילבשו בעת התפילה, אמנם בהיות שאינו זוכר אם כשלבשו אמר "בלי נדר" או לא, לכן החמיר על עצמו, ומאז הוא לובש תדיר בעת תפילתו את הגארט"ל.

(מתוך עלון נועם שיחה ויצא תשע"ה)

"כשלמדתי בישיבתו של מרן בעל ה'חפץ חיים' זי"ע בראדין, אירע פעם אחת שה'חפץ חיים' נחלש מאוד, ולא היה בכוחו ללכת לבית הכנסת להתפלל, לכן ביקש שיעשו מנין בביתו כדי שיוכל להתפלל במנין, ואני הייתי אחד מן הבחורים שהשלימו את המנין בביתו".

ממשיך ר' יחיאל ומספר: "בבית ה'חפץ חיים' היה ארון גבוה, שעל אחד ממדפיו היה מניח את נרתיק הטלית ותפילין שלו, אך באותו יום מחמת חולשתו, לא היה בכוחו להורידן מאותו מדף - ועל כן קרא ה'חפץ חיים' לביתו שתבוא לעזרתו ותוריד את נרתיק הטלית ותפילין - אלא שמשום מה היא לא באה מיד כשקרא לה, על כן נזדרזתי מיד והורדתי את הטלית ותפילין, ומסרתי לה'חפץ חיים'. ה'חפץ חיים' לקח ממני ואמר: 'א' ישר כח, דו זאלסט לאנג לעבן'".

אותו ר' יחיאל הוא כהיום בליעה"ר בן מאה ואחד שנים, והוא רואה בשתי עיניו

אותו עורך דין, אף ששנה ופירש, נבהל כל כך לשמע הדברים ומה שצפוי לרבה של בריסק, עד שדמו קפא בעורקיו...

הרב בנימין גולד

"וירא את העגלות... ותחי רוח יעקב אביהם" (בראשית מ"ה, כ"ז)

"אמר להם יוסף: אם יאמין לכם הרי מוטב, ואם לאו אתם אומרים לו, בשעה שפרשתי ממך, הלא בפרשת עגלות המשכן הייתי עוסק, הדא דכתב 'וירא את העגלות... ותחי רוח יעקב אביהם'" (מדרש רבה צ"ד, ג').

מה יש בהזכרת פרשת עגלות המשכן, כדי להחיות רוח יעקב, וכי עצם השמועה המרעישה שלה המתין כה הרבה שנים, שיוסף בנו האהוב חי והוא מלך במצרים, לא מספיקה בשביל להחיות את רוחו? ומה יש בפרשת העגלות להחיות את רוחו? בעל הערוך לנר בספרו מנחת עני ביאר באופן נפלא: שהרי מצינו בפרשת נשא, שבימי חנוכת המזבח הקריבו הנשיאים כל אחד קרבנו לבד, ואילו העגלות שאיתן נשאו את כלי המשכן, הביאו כל שני נשיאים יחדיו, כדכתיב "עגלה לשני הנשיאים".

זה ללמדנו בא, כי אף שלכל יחיד יש את דרכו בעבודת ה', יש חובה להרגיש יחד! יש חובה להיות יחד בעבודת ה', ולכן הקרבת הקרבנות שהיא העבודה הפרטית של כל אחד, כל אחד הביא את קרבנו, אבל נשיאת העגלות נעשתה יחדיו, להדגיש את החלק של ה'יחד' שצריך בכלל ישראל.

וזה מה שרצה יוסף לגלות ליעקב, שעצם השמועה שיוסף חי, הייתה מעורבת אצלו בצער, כי יזכיר לו את הפירוד שהיה בין האחים, והחשש שדבר זה יחזור על עצמו ח"ו, אבל בהזכרת פרשת העגלות, רמז יוסף לאביו, כי לימוד זה הנלמד מעגלות המשכן שנעשו יחדיו לכל שני נשיאים, כי רק כך יש את השלמות של כלל ישראל בעבודתו. 'יחד' זה קיים גם עכשיו אצל האחים ויוסף, רק כזו שמועה נפלאה של יוסף, כשיש אחדות בין כל האחים, היא זו שיכולה להחיות את רוח יעקב. ואפשר להוסיף, שרק בנשיאת העגלות שכל אחד נושא את כלי השני כאילו הם כלי, רק כך מגיעים לדרגה הנעלית של אחדות, שכל אחד מרגיש

כשהוא סוחב את של חברו כאילו סוחב את של עצמו - "ואהבת לרעך כמוך", זו פיסגת ה'יחד', להרגיש ברעך כמוך! וזו החובה של כל אחד כלפי כל אחד, ובכך כלל ישראל מגיע לשלמות של עם אחד.

...

ידוע עד כמה גדולי הדורות הרגישו בצרה של כל יהודי כאילו זו צרה פרטית שלהם, ה'יחד' שלהם היה מוחשי כלפי כל אחד. נביא כמה עובדות מרטיטות מגדולי הדורות זיע"א:

בספר חפץ חיים חיי ופעלו (עמ' שצ), מספר תלמידו, הרב ישראל, על הנהגות מרנא הח"ח בימי מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ה. בהתבוננות בהליכותיו באותם הימים, ראו את צער העולם היהודי בדמותו והליכותיו. על פניו היה נסוך כאב העולם על כל עגמימותו, כל הווייתו וכל תנועותיו היו חדור צער משל כל אבריו מרגישים בכאב בלתי משוער, וכל גופו כולו לב גדול שמרגיש בצרותיו וייסוריו של הכלל. פה מגרשים יהודים מבתיהם, שם תלו, ירו רצחו באכזריות זקן וטף, וליבו הלב של כלל ישראל נצטב ושות דם.

באחד הלילות מתעוררת אשתו של הח"ח משנתה, ולתדהמתה המרובה היא מבחינה כי בעלה אינו במיטתו, מיד היא נחפזת לחפשו ומוצאת אותו כשהוא ישן על גבי ספסל ותבן תחת מראשותיו, לשאלתה על שום מה עזב את מיטתו הרכה ושכב על הספסל הקשה? הוא משיב: "אחינו בני ישראל

הפליטים מתגלגלים בחוצות ונאנקים מרעב ומקור, ובנינו הצעירים שוכבים בחפירות בחזית המלחמה והמוות מרחף נגד פניהם, ואיך יערב לי לישון על מיטתי במנוחה וברוחה?!!".

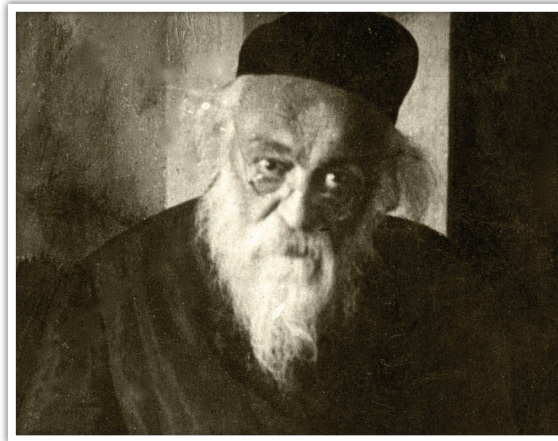
בספר מרביצי תורה ומוסר (עמ' ק"ז) מסופר על מרנא הגאון ר' חיים מבריסק, בימי השריפה הגדולה שהשתוללה בעיר בשנת תרנ"ה. מי שלא ראה את עבודתו והשתתפותו הנפשית לטובת יהודי בריסק, לא ראה רחמים מימיו: רבי חיים לא נח ולא שקט יומם ולילה כשהוא משקיע כל כוחותיו בשיקום משפחות הנשרפים. כל אותם הימים שלאחר השריפה לא היה רבי חיים ישן בביתו, אלא הולך למסדרון המשופע של בית הכנסת וישן שם על הרצפה. כל הפצרותיהם של בני ביתו שינוח בביתו ועל מיטתו לא הועילו, "איני יכול", היה משיב להם, "לשכב על המיטה בשעה שלכל כך הרבה יהודים אין קורת גג לראשם".

...

על בנו מרן הגרי"ז, מסופר שכשישב על כס רבנות בריסק, יהודי מתושבי בריסק בעל משפחה גדולה ואב לילדים רבים, התעסק למחייתו בעסקי יבוא ויצוא של בדים. ויהי היום נתפס אותו

יהודי על ידי אנשי השלטון, בעוון שעבר על חוק המדינה בענייני מכס. בימים ההם על עוון כזה היה עלול לקבל עונש חמור עד מאוד, ללא שום פרופורציה ביחס לחומרת העבירה שעבר, עד כדי גלות עם עבודת פרך למשך שנים רבות וארוכות בסיביר הקפואה.

כאשר שמע מרן הגרי"ז על כך, קרא אליו עורך דין גדול, וסיפר לו כי לדאבונו הוא בעצמו נתפס בעבירה על חוק המכס וכי עליו לעמוד בימים אלה למשפט חמור, ונפשו בשאלתו מה יעשה? אותו עורך דין אף ששנה ופירש נבהל כל כך לשמע הדברים, ומה שצפוי לרבה של

בריסק, עד שדמו קפא בעורקיו. הוא לחש על אזניו של מרן הגרי"ז, כי לדעתו ולאור ניסיונו הרב במקרים מעין אלו, הרי שמצבו חסר סיכוי, ומי יודע מה יהיה בגורלו. אולם עצה אחת ויחידה יש בידו: הוא מקבל על עצמו להיכנס לארכיון בית המשפט בו רוחשים לו אימון רב, ולגנוב משם את תיק האשמה, ואף שהוא מסכן בזה את עצמו ואת כל משפחתו, כי ח"ו אם יתפסוהו בדבר מעין זה העונש יהיה נורא ואיום, בכל זאת עבור הצלתו של הרב דבריסק מוכן הוא למסור את נפשו.

אבל אז גילה לו מרן הגרי"ז, שלמעשה הנידון אינו הוא אלא איש פלוני מתושבי העיר, ורק כדי לשמוע ממנו דרך הצלה התיר לעצמו לשנות בדיבורו. כמובן שעתה לאחר ששמע זאת עורך הדין מאן לעשות את הדבר, אך מרן זצ"ל טרח להסביר לו במשך שעה ארוכה כי צערו של הלה הוא צערו הפרטי ממש, כי מטבעו הוא מיצר על כל צרה של יהודי, והצלתו של הנידון היא כהצלת גופו ממש.

הדברים פעלו על לבו של עורך הדין לעשות כהצעתו, אך הוא התנה עם הרב שיקבל ממנו הבטחה וברכה שחלילה לא ייתפס ולא יודע פעלו. מרן הסכים והבטיחו כי לא יאונה לו כל רע, עוה"ד עשה כפי שאמר ויום אחד כשנודמנה לו שעת הכושר, הוציא את התיק המרשיע מן הארכיון והעלה אותו באש, ועל ידי כך לא התקיים כלל משפטו של אותו יהודי מבריסק.

(אהל משה קדושים)

כיצד ישבו האחים בד' אמותיו של יהודה הרי היה מנודה?

שם בגור אריה שמיישב) שיהודה נידה עצמו רק מעולם הבא, ומה שנקט רש"י מב' עולמות שמא שיטפא דלישנא הוא, כי לא נמצא זה לא בב"ר ולא בילמדנו. ותמה עליו החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' ע"ג,ג) שקשה על מאור הגולה רש"י אשר כל טיפת דיו ישב עליה ז' נקיים וכו' לומר אגב שיטפא. וכו' החיד"א שמצא כדברי רש"י בילקוט שמעוני (רמז קנ"א), וידוע דהילקוט הוא ממדרשי רז"ל ככתבם וכלשונם, ובחר רש"י בזה שהוא פשוטו של מקרא.

"כי עבדך ערב את הנער מעם אבי" (מד,לב)
 וברש"י כ' שיהודה נידה עצמו מב' עולמות, אם בנימין יתפס .
 ובגמ' מכות (יא) מבואר שליהודה היה דין מנודה ממש, ולפי"ז מקשה התשב"ץ (ח"ב סי' ע"ב), איך ישבו אחיו בד' אמותיו, כמו שכתוב להלן (מה,טו) "וינשק (יוסף) לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו".
 ומחדש התשב"ץ כפשוטו ל' רש"י (לעיל מג,ט - ועי'

מדוע מהרשד"ם ז"ל נתן זוז אחד כל שנה לקופת הקהל?

את הפסוק של "רק אדמת הכהנים" שרואים שיוסף לא קנה את אדמתם, עי"ש מה שכתב.

החיד"א בס' טוב עין (סי' יח אות צט) כתב בשם מהר"א סכנדרי שכל תלמיד חכם שנוהג ענוה ונכנע לפרנסי הקהל, ומשלם איזה מס (שהוא פטור ממנו ע"פ הדין) עונשו גדול, שהוא משפיל בכך את כבוד התורה.

ובכנסת הגדולה (חו"מ סי' קסג ס"ק קי) כתב בשם הרב בעמח"ס משא מלך, וז"ל: שמעתי שמורי מהרשד"ם היה נותן לקהל זוז אחד בכל שנה מכסת גולגולת, כדי שלא להחזיק עצמו לתלמיד חכם, ומדת חסידות היתה. ומ"מ אם קובעים לו הקהל מס שלא כרצונו עתידים ליתן את הדין. ואפשר עוד לומר שעשה כן משום בכל צרתם לו צר.

ומסיים הכנה"ג: ואני בבואי לעיר תיריאה להרכיץ תורה, נהגתי לתת בכל שנה ושנה לכסף גולגולתא אם מעט ואם הרבה. ובהיותי בקושטא הייתי נותן סך קצוב בכל שנה לחיטי דפסחא, אע"פ שהקהל קדוש פטרוני.

ועי' בשו"ת דרכי נועם (סי' נז) שכתב, שמה שהחמיר מהרשד"ם על עצמו, הוא רק לגבי כסף גולגולת שנחלקו בזה גדולי עולם אם גם הת"ח חייבים במס הזה, והחמיר בזה הרשד"ם על עצמו ממדת חסידות, אבל בשאר מסים אין הת"ח רשאי להחמיר ולזלזל בכבוד התורה, ולהבזות בעליה בפני שאר דלת העם.

"רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם" (כו,כב)

במשך שנות הרעב במצרים, יוסף הצדיק שהיה משנה למלך קנה את כל אדמת מצרים, אולם את אדמת הכהנים לא קנה.

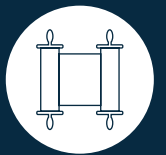
בספר חסידים (סי' רצג) שואל מדוע התורה הוצרכה לכתוב פסוק זה, וכתב שהתורה באה לומר, שאם המלך מטיל מס על העיר, בני העיר יתנו, אולם התלמידי חכמים שעוסקים בתורה יומם ולילה לא יתנו עמם דבר, כי לא בגללם הוטלו המיסים על העיר אלא בעוון עמי הארץ, כי התלמידי חכמים תורת אלהים משמרתם. והראיה מפסוק זה, שפרעה עשה טובה לכהנים עובדי אלילים, וכל שכן לעבדי ה' שצריכים ישראל לספק כל צרכיהם.

וכך נפסק להלכה בשו"ע (חו"מ סי' קסג סעי' ה) שתלמידי חכמים פטורים ממסים. ושם (יו"ד סי' רמג סעי' ב) הרחיב בדיון זה, ודן לאיזה סוג תלמיד חכם יש פטור ממיסים.

מקור הלכה זו בגמרא (בבא בתרא ח.). ולומדת זאת מפסוקים, ובהגהות רבי יעקב עמדין (שם ד"ה אדאורייתא), העיר מדוע הגמרא שם לא הביאה

- איך עלה בדעת יהודה לנצח את יוסף, שברשותו כל צבא מצרים?
- מדוע המתין יוסף ולא התגלה לאחיו מוקדם יותר?
- מדוע נבהלו האחים כשמצאו את יוסף, הלא לשם כך ירדו למצרים?
- מדוע דוקא יהודה נבחר להקמת בית תלמוד, ולא לוי או יששכר?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה והמועדים' לרכישה התקשרו 02-5609000

אם היה אפשר שיחול עשרה בטבת בשבת, היו מתענים אפילו בשבת

מהות צום עשרה בטבת וכיצד משלימים מאה ברכות ביום התענית

דבעל נפש יחמיר בכל העינויים מהלילה, ובשעת הדחק אפשר לעשות נישואים [מלבד ליל י"ז בתמוז]. (הגרשז"א הליכות שלמה דיני תעניות פרק שלושה עשרה א ד"ה שם א אורחות הלכה 1).

ויש אומרים: שאין צריך להימנע מלערוך נישואים [מלבד ליל י"ז בתמוז] וש"י לנגן בכלי זמר באופן הרגיל (הגרש"א בית חתנים פרק ו סי"א)

דחיית התעניות

צום נדחה: כשחל צום ביום השבת הוא נדחה עד לאחר השבת (שו"ע תקנ ג), והטעם: [דנדחה ולא מקדימים ליום חמישי] משום דאקדומי פורענותא לא מקדימין (מגילה ה, א).

צום בערב שבת: רק צום עשרה בטבת יכול לחול בערב שבת וצמים בו ואינו נדחה (משנ"ב תקנ ס"ק י). מוציא ס"ת במנחה אך לא אומרים תחנונים ולא נפילת אפים מפני כבוד שבת (משנ"ב שם יא).

אם היה אפשר שיחול עשר בטבת בשבת היו מתענים אפילו בשבת (ב"י תקנ ד"ה והר"ד בשם אבודרהם סוף תפילת תענית), הטעם: לפי שכתוב בו "בעצם היום הזה" (יחזקאל כד ב) כמו ביו"כ (אבודרהם) אלא שאינו יכול לחול בשבת. ביאור הענין מ"ש מכל התעניות, כל התעניות מתענים מפני המאורעות שארעו ותלוי בחודש כדכתיב בקרא, א"כ יכולים להתענות גם למחר, ולכן כשחל בשבת נדחה למחר, אבל בעשרה בטבת דכתיב "בעצם היום הזה" (עי' ר"ה דף יח, ב), א"כ הוא דין דוקא באותו יום, וע"כ א"א לדחותו למחר, ושפיר היה אפשר להתענות אף בשבת (חידושי הגר"ח ראש השנה דף יח, ב).

להשלים מאה ברכות

בתענית שמתחילה מהיום כגון עשרה בטבת י"ז בתמוז צום גדליה.

לבני ספרד צריך להשלים חמש ברכות משום שביום רגיל יש מאה ואחד ברכות שהוא כולל ד' סעודות ובתענית שמתחילה מהיום חסרה סעודה אחת ונשאר להשלים חמש על נט"י המוציא וד' דברכת המזון. לבני אשכנז שמברכים ב' ברכות על תפילין צריך להשלים ד' ברכות. צורת ההשלמה על ידי ברכת אשר יצר וכן אפשר על ידי שיכון לברכות של קריאת התורה והפטרה שקוראים בתענית (קשו"ע ו ז, שו"ע רפד ג כתב עצה זו לענין שבת ונראה דה"ה הכא, עיין מג"א סו). קבלת צום: אין צריך לקבל על עצמו צום, והטעם: כיון שהוא תענית ציבור

"ויהי בשנת התשיעית [למלכות צדקיהו] בחודש העשירי בעשור לחודש בא נבוכדנצר.. וכל חילו על ירושלים ויבן עליה ויבנו דיק [מגדל הנבנה מול עיר ללזכרה] סביב, ותבוא העיר במצור... ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם ותיבקע העיר" (מלכים ב כה א-ז).

עשרה בטבת הוא יום תענית ציבור (זכריה ה, יט).

הטעם: ב' בטבת, שנת ג' אלפים של"ו, החל נבוכדנצר מלך בבל במצור על ירושלים. מצור זה היה תחילתה של הפורענות שבסופה היו חורבן בית המקדש הראשון וגלות בבל (מלכים ב, פרק כה, פסוקים א ד, תוספתא מסכת סוטה פרק ו הלכה י, משנ"ב תקמט ס"ק ב).

מהות הצום

כדי לעורר הלבבות שגשבו ממעשינו הרעים והצום הוא הכנה לתשובה והתשובה היא העיקר (רמב"ם הלכות תענית פ' ה הלכה א). הנהגה ביום צום: אסור להרבות בשחוק ובשמחה אלא צריך להשרות עצמו אורה של כובד ראש (שו"ע תקסח יב), וראוי לנוהג כן גם בלילה שלפני הצום (דיני ארבע תעניות ציבור הקבועים ב להרה"ג רבי שריה דבילצקי שליט"א).

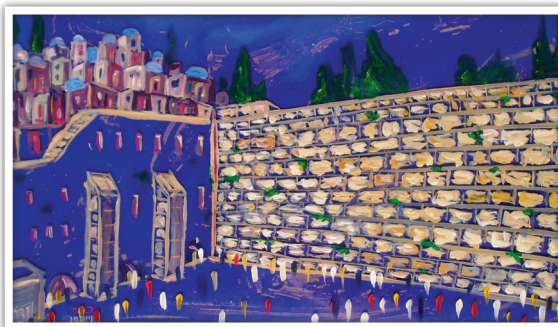
הכרזה

בני ספרד נהגו שבשבת שלפני צום עשרה בטבת [וצום י"ז בתמוז], אחרי קריאת ההפטרה, שליח הציבור מכריז ומודיע לציבור המתפללים באיזה יום יחול הצום (אבודרהם עמוד רנד שו"ע תקנ ד).

הטעם: לפי שבזמן חז"ל תעניות אלו לא היו קבועות, אלא תלויות ברצון הציבור כדאמרינן (ר"ה יח, ב), רצו מתענים לכן נהגו להכריז עליהם, כדי להודיע שאכן רוצים הם להתענות.

טעם בני אשכנז שאין מכריזים דקיי"ל דעכשיו אינו תלוי ברצון דכבר קבלנו עלינו התעניתים לכן כתב הרמ"א דמנהג האשכנזים שלא להכריז דעכשיו אינו תלוי ברצון (ביאור הגר"א או"ח סימן תקנ, ערוה"ש שם).

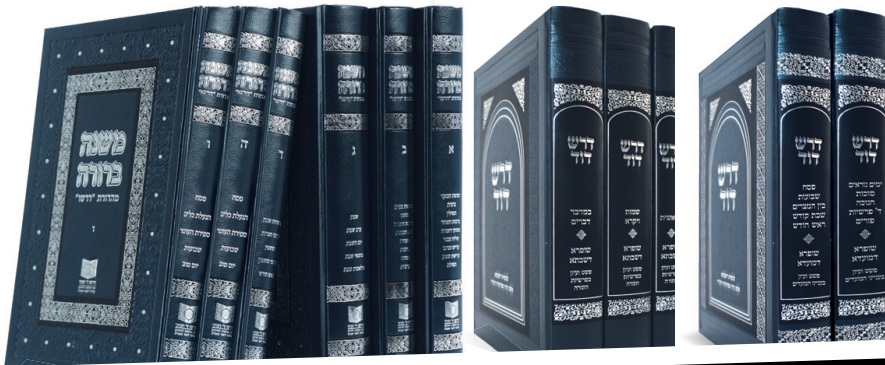
נישואין בליל עשרה בטבת: יש אומרים שאין ראוי לעשות נישואים אור ליום התענית וה"ה שבע ברכות כדברי המשנ"ב (תקנ ו ושעה"צ שם ט)

קו השיעורים של 'דרשו'

עכשיו במספר חדש וקליט

077-2222-666 א 4992*

50.000 ₪ וחבי

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות

<p>מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול מס' 15</p> <p>בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' ספר 'חפץ חיים' כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 533 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול מס' 3</p> <p>בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים סכין לחלות מְקֻסָּף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 514 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול מס' 14</p> <p>בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר סט 'חפץ חיים ושמירת הלשון' סכין לחלות מְקֻסָּף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 508 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול מס' 1</p> <p>בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 320 ש"ח</p>
--	--	--	--

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

לת מתנות מיד!

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך: 1.052 ש"ח. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה. הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

התרומות וקבלת המתנות:

<p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח מסלול מס' 16</p> <p>בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים סה"כ 700 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' סט 'חפץ חיים ושמירת הלשון' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח מסלול מס' 7</p> <p>בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים סה"כ 700 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' ספר 'חפץ חיים' הספר החדש 'מועד לדוד' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 650 ש"ח מסלול מס' 6</p> <p>בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 486 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר גביע יוקרתי מְקֻסָּף 4 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 650 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול מס' 5</p> <p>בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח</p> <p>מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף 5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 594 ש"ח</p>
--	---	---	--

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

כיצד יתכן שאדם ישבע שבועה לאסור איסור על נפשו, ועל ידי השבועה יהיה מותר לו לאכול איסור?

שבועות כב.

כיצד יתכן שאדם ישבע שבועה לאסור איסור על נפשו, ועל ידי השבועה יהיה מותר לו לאכול איסור?

ובכן הבה ונלמד מה שאמר גאון אחד זצ"ל בדרך חריפות, שמי שצריך לאכול ביום כיפור פחות מכשיעור מחמת חליו יש לו דרך לעשות זאת בהיתר גמור, על פי מה שנחלקו הראשונים בסוגייתנו, האם יש איסור אכילת חצי שיעור בשבועה, או שאיסור שבועה הוא רק כשאוכל את הכמות שנשבע עליה, ואם אכל פחות מכך אינו בכלל שבועתו ומותר. שהר"ן הביא שיש שהתירו חצי שיעור בשבועה. והרמב"ם אוסר והר"ן מסיק כהרמב"ם, ודעת הש"ק ביו"ד (סי' רל"ח סק"ב) שאם פירש בלשונו שלא יאכל שיעור מסוים גם הרמב"ם מודה שמותר לו חצי שיעור, ויש חולקים בזה.

מעשה יש עצה, שישבע זמן מועט לפני כניסת יום כיפור שאינו אוכל ולא שותה כשיעור כותבת ורביעית עד סוף יום הכיפורים, ואחר שנשבע ונאסר באכילה ושתייה מכח שבועתו, שוב לא יחול עליו איסור יום כיפור, כפי שלמדנו בסוגייתנו שאין איסור חל על איסור, וממילא כל האיסור שלו לאכול הוא מחמת השבועה ולא מחמת יום כיפור, וממילא מותר לו לאכול פחות מכשיעור.

ואם תאמר שמאחר שאינו נאסר בחצי שיעור מחמת שבועתו, א"כ יחול

איסור יום כיפור על חצי שיעור, שהרי כל מה שאמרנו שלא חל יום כיפור מטעם שאין איסור חל על איסור, וזה שייך לגבי איסור בשיעור שלם, אבל בחצי שיעור שלא נאסר מצד השבועה, א"כ יאסר מצד יום כיפור. בזה השיב הגאון זצ"ל בחריפות, שהרי כל הסיבה שנאסר לאכול חצי שיעור מבואר בגמרא ביומא (דף עד). משום שראוי להצטרף לשיעור שלם. א"כ כל זה שייך רק באופן שכשישלים לשיעור יהיה חייב, אבל באופן האמור, שאם ישלים לשיעור לא יחול עליו איסור יום כיפור, לא נאסר לאכול חצי שיעור. שכל האיסור בחצי שיעור הוא שמא יבוא לאיסור בשיעור שלם. עכ"ד הגאון זצ"ל, שעל ידי השבועה נהפך האיסור חצי שיעור ביום כיפור להיתר.

אך הדברים נאמרו כמובן בדרך חריפות וגאונות, אבל להלכה יש להשיב בזה מכמה טעמים: תחילה לסוברים שיש איסור חצי שיעור בשבועה, כדמסק הר"ן, משום שיבוא לעבור שיעור שלם בשבועה, ודעת האבני מילואים (בשו"ת סי' י"ד) שגם כשפירש בשבועתו שיעור נאסר חצי שיעור, ודאי לא שייכת עצה זו.

וגם לצד שאין איסור חצי שיעור בשבועה, יש לדון שייאסר מחמת איסור חצי שיעור ביום כיפור, לדעת הסוברים שיש איסור חצי שיעור גם באופן שלא יוכל להגיע לאיסור שיעור שלם [יעוין שו"ת רעק"א (סי' קנ"ד) שדן בזה], ולצד זה נסתרת עצה זו, שעכ"פ אם לא יאסר מחמת שבועה יאסר מחמת יום כיפור.

עוד מצאנו לשני גדולי האחרונים, שכתבו בנשבע שלא לאכול שיחול עליו איסור יום כיפור, דעת הרמ"ע מפאנו (סי' קכ"ג) שאיסור יום כיפור נחשב איסור כולל, מחמת שחל לאסור את כל האנשים באכילה, ממילא חל גם על הנשבע, והטעם המלך (על שעה"מ פי"ז מאיסו"ה ה"ח) חולק על הרמ"ע מפאנו, וסובר שזה לא נחשב איסור כולל, אך גם הוא נוקט שיחול איסור יום כיפור מטעם אחר, שלעולם נחשב שאיסור יום כיפור קודם לאיסור שבועתו, כיון שכבר נתחייב במצות יום כיפור מן התורה, וזה קודם לשבועה שזה איסור שמביא על עצמו. הרי למדנו מדברי שני גדולי האחרונים לסתור עצה זו, כל אחד מטעם אחר, והשי"ת יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות.

חשבון נפשו בערב היום הקדוש, תוך שהוא מוחל וסולח לכל מי שחטא ופגע כנגדו. כולם, למעט פלוני שפגע באופן כה קשה ומביש, שכל המאמצים למחול לו עלו בתוהו... ר' זאב ניסה, אך הכאב היה קשה מנשוא. 'לו אני פשוט לא מסוגל לסלוח', הרהר. עד ליום המחרת...

באמצע תפילת החג, חש ר' זאב כאבים עזים, הולכים ומתפשטים בכל חלקי גופו. הוא ניסה לנוח, לשבת, לצאת וגם לחזור, אך ללא הועיל. הכאבים היו חזקים וכואבים במיוחד... בלית ברירה, ברגעי הכאבים הקשים, זעק באלם קול לבורא עולם:

'רבונו של עולם, הבה נעשה עסקה. אני אמחל לאותו פלוני למרות הקושי, אני אמחה את הכאב מלבי למרות שזה כמעט בלתי אפשרי. ואתה, אבא רחום וחנון, תמחל ותבטל את הכאבים הקשים הללו מעליי...'. קשה להאמין, לולא שמענו את הסיפור מר' זאב עצמו. בתוך כמה דקות נעלמו הכאבים כלא היו!

למחילה יש כח עוצמתי, בלתי נתפס. הבה נשתמש בכלי המחילה כדי להסיר מעלינו כל חולי ומצוקה, ולפתוח שערים לחיי שפע וטובה!

בית הכנסת. "ר' דוד!", קראו בהתפעלות, "עד היכן הדברים מגיעים? אפשר להיות קשה לכעוס ונוח לרצות, אפשר להתפייס בקלות, אבל להתאמץ כך מעל ומעבר? לרוץ כעלם צעיר למען מי שפגע בך באופן כה קשה? לא רק לסלוח ולמחול, אלא גם לפעול למענו ולטובתו באותו היום?". ר' דוד חיך את חיכוך האצילי, והשיב בפשטות: "ראו נא. אני נוהג שכל אימת שמישהו פוגע בי, אני ממהר למחול לו. אבל הגבאי שפגע בי בצורה כה קשה, שהשפיל וביזה אותי לעין כל ללא עוול בכפי - חשתי כי אינני מסוגל למחול לו, אני פשוט לא מצליח... הייתי חייב להתאמץ למענו, לרוץ בשביל להיטיב לו, למצוא דרך להעניק לו עם הרבה מאמץ - ובכך אתחבר אליו ואוכל למחול בלב שלם, למחוק את הפגיעה מההיסטוריה שלי!".

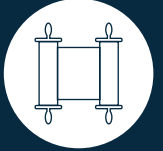
ר' דוד מלמד אותנו: המחילה לא אמורה להיות קלה, לפעמים הפגיעה קשה מנשוא, והמחילה קשה משאול. ועדיין - כדאי מאוד להתאמץ, להתחבר, להגיע למצב שנוכל למחול ולסלוח, כי המחילה חשובה וכדאית!

עסקה ביום הכפורים

היה זה בערב יום הכפורים, שנת תשמ"ה. יהודי מוכר בשם ר' זאב, ערך

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

האם מותר לטלטל פלטה חשמלית בשבת? מה דינו של 'מוקצה מחמת מיאוס'? ומה ניתן לדלג מהתפילה בשבת כדי להתפלל בציבור?

מהלכות מוקצה

- חפץ שבכניסת השבת היה אסור בטלטול ובשימוש - אף אם התבטל טעם האיסור בהמשך השבת, אסור לטלטלו עד לסוף השבת.
- בנר דולק, נחשבת השלהבת כמוקצה מחמת גופו שאסור לטלטלו אף לצורך גופו או מקומו, וגם חומר הבעירה של הנר, הפתילה, הבזיך, והפמוט, אסורים בטלטול, כדין 'בסיס לדבר האסור'.
- מכשיר חשמלי שיש בו חוט לוחט, כגון תנור חימום ופלטה חשמלית: יש אומרים שמותר לטלטלו, לפחות כדין כלי שמלאכתו לאיסור; ויש אומרים שדינו כשלהבת, ואסור בטלטול.
- כלי שאינו מיועד לשמש דווקא לאיסור, אך ייחודו להשתמש בו לאיסור, אינו נחשב כ'כלי שמלאכתו לאיסור' כל עוד לא השתמשו בו, ומותר לטלטלו גם לצורך המוקצה עצמו.
- 'כלי שמלאכתו להיתר' שנעשה מוקצה בעיני אדם מחמת מיאוס - מותר לטלטלו כדין 'כלי שמלאכתו לאיסור'; ויש אומרים שלא השתנה דינו ממה שהיה לפני שהתלכך.

'בסיס לדבר האסור'

- 'בסיס' המיועד בעיקר למוקצה, וכגון פמוטות ומגש קטן המיועד לנרות השבת - אף אם יניח עליו חפץ השווה הרבה יותר מהמוקצה, הריהו טפל תמיד למוקצה ונחשב כבסיסו, ואסור בטלטול.
- צלחת שהניחו עליה את נרות השבת, ו'התנה' מבעוד יום שהצלחת לא תהיה מוקצה - לדעת השולחן ערוך, מותר לטלטלה לאחר כביית הנרות; ולדעת הרמ"א אין התנאי מועיל.
- חפץ של היתר אשר בכניסת השבת לא שימש כבסיס למוקצה, ולאחר מכן, במהלך השבת הונח עליו מוקצה על דעת שיישאר שם עד לסוף השבת, אינו נעשה בכך בסיס לדבר האסור.

מהלכות שחרית של שבת

- נוהגים להרבות בשבת בפסוקי דזמרה, בכל מקום כפי מנהגו. ואם טעה ואמר פסוקי דזמרה כבימות החול, אינו צריך לומר את התוספות לאחר התפילה.
- מי שנאלץ לדלג בשחרית של שבת חלק מהתפילה כדי להתפלל עם הציבור, ידלג על פסוקי דזמרה, מלבד 'אשרי', ולא ידלג על 'נשמת'; ויאמר לכל הפחות: 'ברוך שאמר', אשרי, נשמת וישתבח.
- בנוסח ברכת 'יוצר אור' של שבת, משנים ומוסיפים: "הכל יודוך... אֵל אֲדוֹן... לֹאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת...". ואין לדלג על התוספות ולומר את הנוסח של ימות החול כדי להתפלל בציבור.

הלכות שונות

- העושה מלאכה בשבת בכוונה, אך אינו עושה אותה לצורך המטרה של אותה מלאכה, הרי זו 'מלאכה שאינה צריכה לגופה'. ונחלקו הראשונים בדינה: דעת הרמב"ם שהיא אסורה מדאורייתא; ודעת רוב הראשונים שאסורה רק מדרבנן; וכן הלכה. וכתבו ראשונים, שמכל מקום חמורה היא מלאכה שאינה צריכה לגופה משאר איסורים דרבנן.
- כשישראל נאלץ לעשות בשבת מלאכה לצורך פיקוח נפש, יש לעשותה בסדר העדיפויות הבא: א. על ידי קטן. ב. עשיית המלאכה בשינוי. ג. עשיית המלאכה בידי שנים כאחד.
- עזרא הסופר תיקן לישראל עשר תקנות, ואחת מהן - לאכול שום בליל שבת; והאוכל בערב שבת, יצא ידי חובה. ויש אומרים שהתקנה היתה לאוכלם כשהם צלויים.